

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rekopisi se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Vreme

od sobote do sobote

(Napoved od 27. avgusta do 3. septembra)

V severnem in južnem predelu Slovenije tudi naslednji teden nezanesljivo, oblačno in do ževno vreme ter spremenljivo. Pričakovati je tudi vedrih in razmeroma še toplih dni. Precej hladnejše bo postalo. Izključene niso krajevne nevihte

Pred novim šolskim letom

Skrb za mladino

duje — Vsaj v pasivnih pokrajinah naj se osnujejo šolske kuhinje

Pretrajljivo dejstvo: večina slovenske šolske mladine gladi

Še nekoliko dni in odprla se bodo mnogim mladine šolska vrata. Stopili smo na prag novega šolskega leta. I otroci i starši, ki jim je mladi drobiž dostikrat edino premoženje, a revnim kot bogatim dragocen zaklad, stopajo z različnimi čustvi v novo šolsko leto. Smatramo ta dan za tako važen, da hočemo spregovoriti ob tem pomembnem datumu nekoliko več besedi. Pri nas Slovencih, ki imamo za sabo sicer prav lepo šolsko tradicijo, smo doslej šolska vprašanja zane-marjali, odnosno jih prepuščali zgolj šolnikom. Šola je ostajala pri naši javnosti, ki se zanima sicer za različna gospodarska in socialna vprašanja, več ali manj za zaprtimi vrati — z drugo besedo: za to plat slovenskega kulturnega izživljanja smo se brigali le v toliko, kolikor smo šolske stvari mimogrede opazili, t. j. jih morali opaziti. Na drugi strani pa moramo z zanimanjem in velikim priznanjem ugotoviti, da so se slovenski šolniki v veliki meri za razvoj slovenskega (in zadnja leta tudi jugoslovanskega) šolstva žrtvovali mimo svojih stanovskih borb, a kar je pri tem najznačilnejše, da so v svojem stanovsko-strokovnem gibanju vprašanja šolstva, narodne (ljudske) prosvete, vzgoje in izobrazbe šoloobvezne in šoli odrasle mladine, posvetili glavno pažnjo. Dejstvo je, da je pri Slovencih šolstvo z učiteljstvom zrastle v tako homogeno celoto, da ne moremo govoriti o enem, ne da bi priznali iste vrednosti tudi drugemu šolskemu činitelju. Kljub težkim časom, ki so šli preko učiteljskega stanu ob pomanjkanju gmočnih in življenjskih sredstev, ni padla niti pri posameznikih, niti pri celoti vera v končno zmago učiteljskega poslanstva, ki hoče narod ali ljudstvo dvigniti iz zla nazadnjaštva na umskem, socialnem in gospodarskem polju. Ker postaja šolstvo iz leta v leto važnejši ljudski činitelj, je pač že končno potrebno, da se pozanimamo za njega probleme in z njim tesno povezanega učiteljstva vsi, ki nam je napredek slovenskega naroda pri srcu in ki želimo, da bi se našim otrokom godilo nekoč boljše, kot se godi nam, ki smo šolskim klopem že davno odrasli.

Ko se oziramo v novo šolsko leto, ki leži temno, negotovo pred nami, se nam je ozreti predvsem na otroke. Širok naš domovine so razpredena drobna šolska poslopja, v kateri se bo naš otrok iz dneva v dan vračal, da dobi potrebno umsko in srčno izobrazbo. Skrb, ki vstaja pred nami, je prehrana slovenskega ljudskošolskega otroka. Na tem mestu smo o tem vprašanju že večkrat pisali. Neizpodbitno je dejstvo, ki so ga slovenski šolniki in sociologi še večkrat dokazali, da večina slovenske mladine strada. Zadevne statistike v tem pogledu so kakor obtožba družbe in ne moremo mimo, ne da bi tudi mi tega dejstva dovolj ožigosali. Poročila ljudskošolskih učiteljev, ki smo jih v našem listu že večkrat omenjali, so gorostasna, a življenjsko resnična. Človeka pretrese, toda s tem zadeve ne moremo rešiti. Treba je zagrabiti stvar pri korenini. Čeprav nekateri trde, da naj gre lačni v šolo, je to vendarle sofizem. Telo, ki je v svoji rasti prikrajšano z nezadostno množino hrane, ne more uspevati. Glad ni rodil še ničesar pozitivnega, vsaj pri povprečnem človeku ne. Preden zato sploh o čemer koli drugim razmišljamo, je vzeti v pretres problem hrane. V mestih in večjih naselbinah z razvitejšo industrijo deluje zasebna iniciativa. Razna humanitarna in karitativna društva zbirajo milodare, s katerimi podpirajo revščino. Kakšna drobtina pade s te mize tudi za šolsko mladino. Drugod zopet se udeležujejo pri pobiranju prispevkov pomladki Rdečega križa, ki jih vodi učiteljstvo. S prosjačenjem, dobrovoljnimi prispevki ter šolskimi prireditvami se zbere nekaj sredstev za mleko in kruh. Ponekod podpirajo mlečne in krušne akcije za šolsko mladino tudi oblasti. Kjer

je takšna pomoč mogoča, za silo reveži otroci šolsko leto še preločijo. Toda drugod, kjer imamo ogromne predele pasivne zemlje, odnosno pasivna kmetijska, bajtarska in delavska gospodarstva, še združena z brezposelnostjo, je v tem oziru neizmerno slabo in žalostno. Tu bi morali priskočiti na pomoč občina, bano-vina in država in predvsem težka industrija. Na vsaki šoli naj bi se osnovala šolska kuhinja, ki bi z obveznimi prispevki omenjenih oblasti in ustanov nudila ubožnim šolskim otrokom zadostno in tečno hrano zjutraj, opoldne in zvečer. Zasilno bi tako ta problem rešili, pozneje pa bi bilo to prehrano ljudskošolskih

otrok uzakoniti. Vse za otroke, slišimo tu in tam. Žalostno je, da temu otroku ne moremo nuditi niti — kruha.

Kakor otroku, je treba življenjski položaj izboljšati tudi učiteljstvu. Učiteljstvo, ki deluje daleč od središč, dostikrat v najsiromašnejših razmerah, bi moralo biti najboljše plačano ali dobivati tudi za svojo prehrano še posebne doklade. Saj vemo, kako tiče skoraj vsi do vratu v dolgovi! Pomoč je nujna!

Dotaknili smo se ob začetku šolskega leta le enega problema, t. j. prehrane. Seveda bi lahko še o marsičem spregovorili. Materialna podlaga pa je vendarle prva!

Boleča slovenska rana:

Nedoslednost in neznačajnost

Škodljivi pojavi v našem političnem življenju — V Beogradu smo drugačnega lica ko doma — Ta dvojna igra silno škoduje skupnosti

»Edinost« je že neštokrat pokazala v smer, iz katere prihaja vse zlo v življenju slovenskega naroda. V mnogih člankih in razpravah je bilo govora o strankarski mržnji, o »veselju« nad cepitjem duhovnih in gmočnih sil, o frakarstvu, rovtarstvu in sličnih pojavih našega vaškega, trškega in malomeščanskega življenja. Objavo teh samoobtožb je narekovala potreba po vsestranskem razmotrivanju našega splošnega položaja, ki kljub uresničenju narodnega in državnega ideala ni tako rožnat, kakor mislijo mnogi, zlasti pa tisti Slovenci, ki jim neka prirojena lahkomišljenost ne dopušča, da bi se malo zamislili v usodo malega naroda.

Ena izmed največjih boleznij je brez dvoma nedoslednost v zvezi s površnostjo v vseh vprašanih načelne prirode. Seveda: tudi to zlo je glede korenine iskati v strankarstvu. Slovenci smo tako nedosledni, da niti svetovno-nazorne podlage obeh glavnih smeri v Sloveniji ne jemljemo resno. Naši »klerikalci« na primer so vzeli katolicizem v zakup, ne da bi se posluževali tudi morale, ki bi nujno morala izhajati pri doslednem izvajanju versko-nravnih načel. Kaj hočete! Postali so »politični katoličani«. Katolicizem je firma, ki »vleče«, glavno je zunanja oblika. Takle politični klerikalci so bili avstrijski krščanski socialisti. Razni Klenbočki, Enderji, Alherji itd. so bili politični klerikalci in od pravega udejstovanja katoliških mož tako daleč kakor njih framašonski bratci iz liberalnega tabora. Te šole so se — žal — navzeli tudi naši »klerikalci«. Iz Funderjeve šole okrog rajne »Reichspost« so se navzeli tistega lice-merstva, ki ga je bičal že Cankar in ki je vtisnil kulturnim bojem zlasti na Kranjskem pred vojno svoj žalostni pečat. To je bil sad povampirjene črno-rumene Avstrije. Tega vevamo ne spravimo zlepa z naše narodne njive, ki jo bo treba nekega dne temeljito očistiti. Ta šola je zakrivila, da smo postali žrtev naše nedoslednosti. Za drobtinice z beograjske vladne mize se izdajajo »politični klerikalci« doma za »Samoslovence«, v Beogradu pa pridno podpirajo politiko centralizma in jugoslovanskega narodnega in državnega edinstva. Ali se je potem čuditi, da se je polastila velikega dela

poštenih volilcev v vrstah te skupine neka otopelost in resignacija?

Brez greha pa seveda niso tudi naši brezkompromisni naprednjaki. V naprednem tisku vidimo vse polno ostankov tiste miselnosti, ki je bila merodajna v dobi avstrijskega liberalizma. Jedva se otepamo vseh tegob, toda naše meščanstvo naprednega kova še vedno misli, da ima nekak privilegij nad kmetom, delavcem, in se niti najmanj ne zaveda, da je liberalizem v političnem in gospodarskem oziru totalno skrahiral. Danes peščica meščanstva ne more igrati svoje posebne vloge; slovenskemu meščanu je mesto v slovenskem narodnem občestvu. Ker danes takega občestva ni, smo poklicani vsi, da najdemo tako osnovo, toda to se bo dalo uresničiti samo pod pogojem, da prenehamo v našem malem nacionalnem kompleksu z žolčljivimi strankarskimi borbami. Izkazalo se je, da so nam činitelji, ki jim je denar več kakor vsak »nazor«, z lahkoto vlekli denar iz žepov, ker smo se pač zagrizli drug v drugega kot dve požrešni črki, ki sta potem poginili, ker druga drugo nista mogli izpustiti. Če hoče mo rešiti Slovenci svoje najvažnejše probleme, potem moramo likvidirati borbo na svetovno-nazornih frontah ter raje poiskati možnosti splošne koncentracije. Ni treba, da smo brez svetovnega nazora, toda ta nazor ne sme biti večno gibalo in merilo vseh naših prizadevanj. Zavedajmo se, da bomo pomenili v državi vsaj nekaj šele v tistem trenutku, ko bodo kmetje, delavci, meščani in razumniki na osnovi narodnega občestva gradili novo domovino. Šele takrat nas bodo upoštevali! Sistemom dveh nedoslednih politično-strankarskih garnitur, ki iščejo le dnevno korist, ne pridemo nikamor in bomo ostali objekt, a ne subjekt svoje splošne narodne politike.

Blejska konferenca

Dne 23. t. m. je bila na Bledu zaključena konferenca stalnega sveta Male antante, ki je topot zborovala pod predsedstvom jugoslovanskega ministrskega predsednika in zunanjega ministra dr. Milana Stojadinovića. Češkoslovaško je zastopal zunanji minister dr. Kamil Krofta, Romunijo pa njen zunanji minister Pe-

Prošnja uprave

NA OGLED

pošiljamo občasno nekoliko zaporednih števil s pošto položnico (čekom), ki jih ni treba vračati.

KDOR ŽELI NAROČITI »EDINOST«, KI JO JE DOBIL NA OGLED.

naj izvoli nakazati naročnino takoj, da prispe sporočilo o nakazilu semkaj najkasneje 5 dni po prejemu prvih števil na ogled, in sicer vsotej po možnosti ob enem vsaj za 6 mesecev (18 dinarjev) ali najmanj za 3 mesece (9 dinarjev), pozneje pa redno po možnosti vnaprej. Za tekoče 1. leto — 11 mesecev, februar — december 1938 — znaša naročnina samo 33 din.

DOSEDANJE PREJEMNIKE LISTA.

ki ne bodo poravnali naročnine pravočasno, bomo morali črtati. Naročniki iz mariborskega poštnege okolja lahko plačujejo naročnino osebno upravi.

KDOR LIST VRNE,

ker ga ne more ali noče naročiti, naj se pri besedah »Ne sprejemam, nazaj!« svojo roko podpisuje, ker so nam doslej vračali neke izvide tudi brez vednosti naslovnika. Napačno je mnenje, da je naš tednik nekakšen naslednik bivšega tednika »Neodvisnost«.

»EDINOST« JE NOV IN SAMOSTALEN TEDNIK.

Razpošiljamo položnice poštnege čekovnega računa št. 11.787 »Mariborske tiskarne d. d. Maribor« s pripisom na srednjem delu (sporočilo) zgoraj: »Edinost«. Kdor položnico izgubi, lahko dobi pri vsaki pošti golico (blanket) položnice za 25 par, ki jo je treba samo ustrezno izpolniti. Ena položnica lahko služi obenem za več naročnikov, kolikor jih pač lahko pripišemo na srednjem delu položnice zadi zaradi izvidnosti.

VAŽNO JE:

lahko čitljivo ime in popoln naslov z navodbo pošte naročnika; potem pa: vsako spremembo naslova je treba takoj javiti z navodbo morebitne nove in prejšnje pošte.

PRIDOBIVAJTE NOVE NAROČNIKE! NE ZAVRŽITE NOBENE POLOŽNICE! TO JE NAŠA PROŠNJA.

ki jo blagovolite upoštevati!

UPRAVA »EDINOSTI«.

Maribor, Kopališka ulica 6.

trescu-Comnen. V ospredju je bilo tokrat vprašanje vojaške enakopravnosti Madžarske. Kakor je bilo razvidno iz komunikacije, ki sta ga izdala Stalni svet Male antante na Bledu in madžarska vlada v Budimpešti v isti obliki in istočasno, je Mala antante priznala Madžarski vojaško enakopravnost pod pogojem, da se bodo vsa med njo in tremi državami Male antante viseča vprašanja rešila brez uporabe sile na osnovi posebnih sporazumov.

Slovenski javnosti

475 otrok strada v naši lepi planinski Ribnici na Pohorju. Že tretji teden stoje njihovi redniki v mezdnem gibanju. Nezadostno pa je vsa gornja deca prehranjena že vseh zadnjih šest let. V obmej-nem srezu je doma, priklenjena dobesedno na granit, iz katerega najspretnješa in najzdravejša roka komaj izkleše polovico tega, kar skromni človek normalno potrebuje.

Osnovel se je podpisani odbor, da zbere od vseh socialno in rodoljubno čutečih src prostovoljno prispevke, bodi v blagu, bodi drugače, da olajša vsaj nedolžni deci težke ure vsestranskega pomanjkanja. Za vsak najmanjši dar izrekamo najlepšo hvalo.

Slovenci, ne zabite obmejne dece!

Odbor za pomoč stradalci deci.

Povejte prijateljem »Edinosti«

vezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišle številke se lahko dobijo, dokler je zaloga.

da dobivajo list - začeni s številko 28. od 20. VIII. 1938. - samo tisti, ki so ga naročili in plačali, ali pa se pisмено obvezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišle številke

Uprava.

7 dni

domačih vesti

* Za proslavo rojstnega dneva Nj. Vel. kralja Petra II. so že sedaj v teku velike priprave, da bo ob tej priliki vsa Jugoslavija izkazala svojemu mlademu vladarju na čim svečanejši način svojo ljubezen in vdanost.

* Veliko obrtniško razstavo mizarjev v št. Vidu je med drugimi odličniki sedanjega režima obiskal tudi notranji minister dr. Korošec.

* Dr. Vladimirja Mačka je na pogrebu patra Andreja Hlinke v Ružomberku na Slovaškem zastopal dr. Pernar.

* V Zagrebu je bila te dni skupščina jugoslovanskega učiteljstva, ki je nekaj časa potekala povsem dostojno in v stvarnem razpravljanju, četudi je potek precej motila maloštevilna opozicija. Naposled pa je opozicija le začela delati tak kraval, da je zastopnik oblasti zborovanje razpustil. Sklicano pa je že nadaljevanje zborovanja.

* Bivši predsednik jugoslovanske vlade Bogoljub Jevtić je postal zadnje tedne precej jaktiven. V Sarajevu in okolici je priredil že več shodov. JNS časopisje pripisuje tem shodom velik pomen, režimski listi pa nobenega.

* Igralci narodnega gledališča v Ljubljani so izdali na javnost poziv, v katerem razgrinjajo javnosti ves svoj težek položaj ter zahtevajo, da se jim vse krivice popravijo. Iz tega apela je razvidno, da dobivajo plače v obdobjih ter da nikakor niso zaščiteni socialno tako, da bi mogli uspešno delati ter se posvetiti na miren in brezskrben način kulturnemu ustvarjanju.

* V Valjevu so pretekle dni svečano blagoslovili temelni kamen za zgradbo palače Državne hipotekarne banke.

* V Dalmaciji se že delj časa mudita na oddihu kentski vojvoda in vojvodinja.

* Delegati železničarskega in prometnega delavstva so na svoji konferenci v Mariboru sklenili, da osnujejo svojo strokovno organizacijo, potom katere bodo pričeli vsestransko ščititi svoje stanovske interese ter se boriti za izboljšanje položaja.

* Zagrebški nadškof dr. Stepinac, ki je v političnem oziru zvest pristaš dr. Mačka, je bil te dni operiran. Njegovo zdravstveno stanje se je po operaciji znatno izboljšalo.

* Savez zemljoradniških zadrug bo v Novem Sadu prihodnji mesec svečano proslavil 40-letnico svojega obstoja.

* Oplenac, grobnico naše kraljevske rodbine, je zadnje dni posetila večja skupina francoskih turistov.

* Mariborski mali harmonikarji so nastopili na Bledu pred zunanjimi ministri Male antante.

* Nezakonske matere so za prihodnje dni sklicale v Beograd večje zborovanje, na katerem bodo postavile svoje zahteve, da se jih zaščiti kot se spodobi. Predvsem se hočejo boriti za enakopravnost svojih nezakonskih otrok.

* Spet se bodo te dni odprla vrata naših šol. Mladina se bo vrnila s počitnic ter začela bistrili svoje glave. Za starše nova skrb, zlasti za revnejše sloje.

* V Ribnici na Pohorju se vedno stavlja tamošnji kamnolomci. Doslej med delodajalcem in delavstvom še ni prišlo do zaželenega dogovora. Tozadevno so vsi poskusi končali negativno, za kar delavstva ne zadene nobena krivda.

* Ljubljano je te dni obiskalo 140 otrok delavskih družin, večinoma rudarski, ki so prišli iz Francije. Otroci ostanejo v Sloveniji na počitnicah okoli tri tedne.

* Zlato poroko sta v Ribnici na Poh. obhajala Ivan in Ivana Pušnik.

* V Ljubljani so začeli stavkati pečarski pomočniki, ki zahtevajo okoli 30-odstotno povišanje meze in kolektivno pogodbo.

* Od 1. do 12. septembra bo v okviru ljubljanskega velesejma velika likovna razstava, na kateri razstavljajo vsi vidnejši slovenski umetniki svoja dela.

* Častno občanstvo. Pri nas v Sloveniji skoraj vsak teden beremo, da je ta ali ona občina izvolila za častnega občana dr. Korošca ali pa še kakšnega drugega zaslužnega moža. Prav isto pa se dogaja tudi na Hrvaškem, kjer tamošnje občine zaporedno volijo dr. V. Mačka za častnega občana.

* Za regulacijo Drave in Mure je vlada odobrila 3 milijone 112.000 dinarjev kredita, ki je vzet iz postavke za javna dela. Večinoma pa je ta denar namenjen za dela, ki jih bo izvršil tehnični oddelek v Varaždinu.

* Pri slovenskih hranilnicah so v mesecu juliju vloge spet narastle za 21 milijonov dinarjev, kar je zelo razveselilo, saj očituje, da se tudi pri nas polagoma

Kaj pričakuje mladina v življenju

Odločilni korak v življenju

Kakšen poklic naj si izbira srednješolska mladina - Gleda trezno na socialna vprašanja

Pred nami leže »Izvestja« vseh slovenskih srednjih šol. Manjka samo ljubljanska mestna ženska realna gimnazija, takozv. Licej, vendar pa njenih približno 30 abiturientk splošne slike ne bo bistveno spremenilo. Tudi so vzeti končni rezultati mature na klasični gimnaziji v Ljubljani samo približno, ker je to edina šola v naši banovini, ki objavlja rezultate mature (verjetno radi tehničnih ovir) šele v »Izvestju« za naslednje šolsko leto. Ako abstrahiramo ti dve pomanjkljivosti, potem ugotovimo, da je bilo na vseh srednjih šolah v dravski banovini, na katerih so se opravljali v tem šolskem letu višji tečajni izpiti (realne gimnazije Celje, Kočevje, Kranj, I., II., III. Ljubljana, Maribor, Novo mesto in Ptuj, klasične gimnazije Ljubljana, Maribor in št. Vid nad Ljubljano), k tem izpitom prijavljenih in pripuščenih 500 + 187 = 687 kandidatov in kandidatkin. Zrelost je bila priznana 409 + 147 = 556, za dva meseca so bili odklonjeni 76 + 27 = 103 kand., za eno leto pa 15 + 13 = 28 prijavnikov. Od skupnega števila prijavljenih je torej izdelalo 81 odstotkov, pravni izpit ima 15%, 4% morajo izpit prihodnje leto ponovno opravljati. Ako pri preračunavanju odstotkov upoštevamo števila moških in žensk deljeno, dobimo značilno izpremenjeno sliko uspeha: (vrstni red kakor prej) moški 81,8, 15,2, 3% — ženske 78,6, 14,4, 7%. Torej je uspeh pri moških v glavnem boljši in to pri absolutnih številih, t. j. pri uspešnih in padlih, saj se število popravnih izpitov v jeseni porazdeli med ene in druge. Ta boljši moški uspeh gre vsekakor na račun večje moške telesne in živčne moči ter splošne zmogljivosti.

Najzanimivejši je gotovo pregled odločitev abiturientov o svojih bodočih poklicih. Na žalost so v tem oziru mnoga »Izvestja« pomanjkljiva in vsebujejo te podatke samo izvestja srednjih šol na ozemlju bivše mariborske oblasti, to so realne gimnazije v Celju, Mariboru in Ptuj ter klasična gimnazija v Mariboru. Na teh štirih zavodih so se maturanti odločili naslednje:

poklic	m	ž	skp	%
tehnika	24	6	30	15,46
pravo	25	2	27	13,91
medicina	17	8	25	12,88
filozofija	8	8	16	8,24
bogoslovje	14	—	14	7,21
vojaške šole	12	—	12	6,18
agronomija	9	2	11	5,66
farmacija	—	9	9	4,64
komerc. visoka šola	5	1	6	3,10
konservatorij	1	1	2	1,05
dramatska šola	2	—	2	1,05
prometna šola	4	—	4	2,10
državna služba	4	—	4	2,10
privatna služba	2	10	12	6,18
šumarstvo, veterina, umet. akademija, bolničarska š., gostinjska š., š. za telesno vzgojo, abitur. tečaj	2	5	7	3,60
po eden skupaj	2	10	13	6,64

Ako ta prerez štirih zavodov posplošimo in izračunamo na podlagi dobljenih odstotkov število kandidatov za posamezne poklice po podatkih iz vseh naših srednjih šol, potem dobimo števila, ki seveda dejanskemu stanju ne odgovarjajo popolnoma, ki se pa temu zelo približujejo, saj nam nudi prerez štirih, po kraju in učnem načrtu različnih zavodov dovolj splošno sliko današnjega srednješolca v naši banovini. Po takem sklepanem računu dobimo naslednji rezultat: od abiturientov, ki so uspešno dovršili višji tečajni izpit, se je odločilo za tehniko 86, pravo 77, medicino 72, filozofijo 46, bogoslovje 40, vojaške šole 34, agronomijo 31, farmacijo 26, komerc. visoko šolo 17, konservatorij 6, dramatsko šolo 6, prometno šolo 12, državno službo 12, privatno službo 34, šumarstvo, veterino, umet. akademijo, bolničarsko š., gostin-

povrača zaupanje v solidne in domače denarne zavode.

* Na živinskih sejnih je zadnji čas precej mrtvo, ker je dogon živine zelo malenkosten, kar je v zvezi s slinavko, ki se je ponekod pojavila.

* Na otoku Pagu bodo povečali tamošnje solarne. Morda bomo potem le tako srečni, da nam ne bo več treba uvažati iz tujine soli, kot se to sedaj dogaja, kljub temu, da imamo veliko obalo, ki jo obdaja slana voda.

* Elektrifikacija Bele krajine. V kratkem nameravajo izvesti elektrifikacijo Črnomlja in njegove okolice, polagoma pa še ostale predele Bele krajine.

* Po zatrdilu člana bivše demokratske stranke Božidarja Markovića v Beogradu še nihče ni bil tako sprejet kot je bil

sko š., š. za telesno vzgojo, abitur. tečaj 20, neodločenih je 36. Za današnje razmere je zelo značilno dejstvo, da se je večina maturantov odločila za studij tehnike. To je dokaz treznega gledanja na možnosti zaposlitve, saj je v vrstah inženirjev brezposelnost najmanjša, pri nekaterih panogah, na pr. pri montanistiki, pa je sploh ni. Na naše mlade tehnike čaka še toliko mest, ki jih bodo lahko zasedli, saj bo moralo prej ali slej tudi pri nas prevladati načelo, da je treba pri kruhu bolj upoštevati domačega inteligenta, kakor pa tuje »nepogrešljive strokovnjake«. V tej perspektivi izgleda bodočnost tehniškega naraščaja dovolj ugodno in upravičuje njihov napredek na čelo tabele, kjer so doslej vedno prevladovali juristi. Veliko število juristov je že od nekdaj običajno, saj jim je po dokončanih študijah odprtih največ poti v najrazličnejše poklice — sodstvo, advokatura in notarijat, uprava, industrija, banke in mnogo drugih privatnih poklicev. Njih število pa je veliko tudi zato, ker mnogi študentje ne vedo prav za kaj bi se odločili in si v tej zadregi izberejo jus, zato je tudi število nedokončanih študentov med juristi največje. Medicina je slovenskega študenta že od nekdaj zanimala in to zanimanje vključ neprimerno slabšim gnotnim razmeram, ki vladajo med mlajšo zdravniško generacijo, ni popustilo. Občuten padec zaznamuje filozofija. Veljika brezposelnost, skrajno nizka eksistenca, volonterstvo in splošna prosvetna politika odbijajo mladega človeka, da se ne posveti temu sicer tako idealnemu vzgojiteljskemu poklicu. Število kandidatov za profesorski poklic niso najbolj pečat današnje neurejene dobe, posebno še, če upoštevamo, da tvori-

jo ženske polovico interesentov za filozofijo. Brezizglednost profesorskega poklica povzroča torej tudi »feminizacijo« srednje šole. Ljubljanska teološka fakulteta in mariborsko bogoslovje sprejemata vsako leto približno enako število mladih ljudi, ki pa radi dejstva, da so že v naprej preskrbljeni, v socialnem prerezu naše mladine ne igrajo posebne vloge. Kar smo rekli za teologe, velja v isti meri tudi za vse one, ki se hočejo posvetiti vojaščini v katerikoli panogi. Število agronomov izgleda malo previsoko. Sicer bi se mu lahko našlo opravičilo in zagovor v agrarnem značaju naše države, vendar se mi zdi, da se je tu pokazal vpliv lokalne miselnosti, ki smo jo tu generalizirali. Za studij farmacije so se javile samo ženske. Število prijavljenih za ostale poklice je normalno; v oddelek veterina, šumarstvo itd. moramo seveda računati vse mogoče poklice, ki v našem prikazu niso upoštevani. Zanimivo bi še bilo število interesentov za privatno službo, kjer prevladujejo ženske v razmerju 1:5. To je znak, da jim nadaljnji studij ne pomeni toliko kakor moškim. Tudi pri onih, ki se za bodoči poklic še niso odločili, prevladujejo ženske, med temi pa one, ki sploh ničesar niso navedle. Za te sodim, da so se odrekale nadaljnemu ubijanju s knjigo ali s kakim poklicem in si izbrale za dekle in ženo tudi v teh »modernih« časih še najidealnejši in najnagovnejši poklic (seveda, ako je zagotovljena potrebna ekonomska irdnost) — gospodinjstvo in materinstvo. Tudi za ta poklic ni osemletno delo v srednji šoli izgubljen čas, saj so izobražene žene in matere pomemben činitelj pri kulturnem in političnem dozorevanju vsakega naroda.

A. H.

Vzroki pijanstvu

Mat piianstva je revščina, brat mu je glad

»Edinost« je že nekajkrat razpravljala o pijanstvu ali — kakor velja — o alkoholizmu. V številki 24. od 23. julija t. l. smo priobčili članek »Pijanstvo«, ki ga je napisal dr. Ante Radić leta 1901. v svojem »Domu«. Ta veliki hrvatski mislec, rodoljub in narodni učitelj je že v tistih časih opozarjal na prave vzroke pijanstvu, ki jih mnogi še danes nočejo prav videti, a bi jih bilo treba najprej odpraviti, ko reče: »Res je, da je danes mnogo siromaštva, zločinstva in bolezni in da je to čisto zvezano s pijanstvom. Ali jaz mislim, da početek vsemu temu zlu ni pijanstvo. Prej moremo reči, da je vse drugo življenje kriva pijanstvu... Kdor ima svoj dom, svojo ženo, a zlasti svoj posel in brigo — ta nikakor ne more biti pijanec. — Povsem drugače je v onem svetu, kjer je tisoče in tisoče delavcev brez doma in brez žene, brez roda, brez sosed, a večkrat tudi brez prijatelja. Vse to skupaj — to je pravi vzrok pijanstvu... Dokler človek nima v sebi zadovoljstva in mira, je pripravljen ne samo na pitje, nego tudi na vsako drugo zlo... Zato bodo malo pomagala takšna društva, ki delajo samo proti pijanstvu.«

Današnji, bolešno strastni nasprotniki uživanja opojnih pijač vidijo vzrok pijanstvu še zmeraj v proizvodnji in javnem točenju takih pijač in mislijo, da bodo pijanstvo zatrli kratko in malo z zakonito prepovedjo izdelave in prodaje teh proizvodov. Pri tem ne pomislijo, da je alkohol samo sredstvo, ki povzroča pijanost. Pozablja, da je uživanje opojnih pijač iz davnih časov in pri vseh narodih močno ukoreninjena človeška potreba, da pa nezmereno uživanje in zloraba alkoholnih pijač izvira iz neugodnih okoliščin, v katerih človek raste in živi in ki mu slabijo

sprejet dr. Maček, ko je prišel pred dnevi v Beograd na obisk, o čemer smo poročali že v prejšnji številki Edinosti.

* V Kranju je prenehal izhajati tednik »Sobotka«. Ker je bil trikrat zapored zaplenjen, je notranje ministrstvo prepovedalo nadaljnje izhajanje.

* Na Triglavu se je smrtno ponesrečil upokojeni učitelj Rajko Justin, ki je bil posebno spoštovan med planinci in ljubitelji narave.

* V Prekmurju so se pojavile nekatere nevarne bolezni kot griža, davica in trebušni legar. V murskosoboško bolnišnico je bilo prepeljanih precej bolnikov. Pokazalo pa se je, da je bolnišnica v Murski Soboti premajhna za tako velik okoliš.

njegovo voljo. (»Weinbau und Weinhandel«, Mainz 1926.)

Ko smo slišali Anteja Radića, nas zanima, kaj pravi o pijanstvu (mimogrede bodi omenjeno, da pametno uživanje naravnega vina, te božje kapljice, sploh ni pijanstvo), znani učenjak dr. Fric Kahn v svoji knjigi »Das Leben des Menschen« (Življenje človeka). Znanstvenik ugotavlja:

Alkohol ni vzrok pijanstvu, marveč samo njegovo sredstvo. Od obeh pravih virov alkoholizma je prvi prirojena malovernost posameznika. Pijanec ni bolan, ker pije, ampak on pije, ker je bolan. Človek, ki se zaveda svojih pravih dolžnosti, nikdar ne misli, da bi šel dopoldne v gostilno na zajtrk ali zvečer v krčmo na zapravlivo veseljačenje, ko bi moral kupiti za tisti denar tople nogavice svojim otrokom. Samo pogled obraze splošno znanih pijancev po žganjarijah in lica pijanskih blaznežev po bolniških zavodih! Redkokdaj opaziš med njimi postave z znaki polnovernosti.

Drugi vir alkoholizma je družabna revščina. Ako bi bil alkohol vzrok pijanstvu, bi bilo med bogataši, ki lahko mnogo pijejo, največ pijancev. Pa jih ni. Baš nasprotno. Največ pijancev najdeš med reveži, in sicer med najrevnejšimi. Mat piianstva je revščina, brat mu je glad.

Kaj čaka doma iz delavnice vračajočega se trpina? Revna sobica s kopico spečih otrok, z zgarano ženo, z razobešenimi pleniciami in cuniami, z zatohlim vonjem od revnega pohištva in piskrov z ostanki nezabelfenega kapusa. Da se zgosti. V raztrgani sukni rezev prezeba in da bi se ogrel, popije čašico žganice v prevari, da ga bo to res pogrelo. Radi pomanjkljive vzgoje je preslab, da bi proste ure drugače, lepše preživel. Težko breme življenja hoče odložiti, da bi, ko drugi ljudje, svobodno zadihali. Ve, da se mu prava sreča nikoli ne nasmehne. Zato si pričara vero, da bo iz pritlikavca za nekaj uric velikan, iz berača kralj. To je človek, ki zagradi za čašico žganice, še za eno in še za eno. Njemu je žganica v pravem pomenu besede aqua vitae — voda življenja!

Nemški znanstvenik priporoča za odpravo pijanstva sledeča sredstva: zdrava stanovanja, zadostno prehrano, ustrezno oblačilo in pravo narodno vzgojo.

Videli smo, kakšno zlo je rodila nedavno vendar odpravljena »prohibicija« (prepoved uživanja opojnih pijač) v Ameriki. Vidimo, kako malo uspehov rodi današnja »sveta vojska« pri nas. Zakaj? Ker preganjajo in zatirajo sredstvo, ne pa pravih vzrokov pijanstvu. Ker ne vidijo revščine, ki je mati pijanstva. Slepici.

Tedensko zrcalo

Zalostna bilanca

Ugledna »Hrvatska revija« v daljšem članku ugotavlja, kako se je v naši državi razvijalo življenje vseh teh dvajset let, ter med drugim pravi: »Ako bi bili v teh dvajsetih letih skupnega življenja v Jugoslaviji porabili energije, ki smo jih potrošili za brezplodno debato o enostvu al trojstvu Hrvatov, Srbov in Slovencev, za gospodarsko in kulturno delo, ne bi bilo pri nas nobene bede in nobene nepismenosti več. Vse te energije so izgubljene, kajti zgodovinska dejstva se ne dajo odstraniti z nobenimi debatami in nobenimi teorijami. Po dvajsetih letih teh debat smo prav tam, kjer smo bili prej, samo še bolj razdvojeni in še bolj siromašni.«

Naloge sodobnega učitelja

Mariborski »Večernik« se v daljšem uvodniku bavi z nalogami sodobnega učitelja ter naznačuje nekaj smernic, ki na bi jih zlasti mladi učitelji upoštevali pri svojem delu med narodom. Med drugim navaja:

»Danes se mora zlasti slovenski učitelj zavedati resnih nalog, ki mu jih nalaga njegov široko pojmovani poklic. Danes, ko je naše ljudstvo zaradi občega sodobnega položaja v svetu, še bolj pa zaradi škodljivih vplivov in razočaranja med našim domačim političnim življenjem zbežgano, nezaupljivo in mogoče tudi trdno naveličano, je učitelj prvi, ki mu bo uspelo, približevati se našemu preprostemu kmečkemu in delavskemu človeku in si pridobiti njegovo zaupanje. Zivečemu med našim ljudstvom, so mu dane neizmerne možnosti in prilike, da vpliva na življenje in obče razpoloženje na vasi in v delavskih krajih.«

Vatikan je izgubil bitko z Mussolinijem

Med Vatikanom in italijansko vlado je dosežen sporazum glede rase politike. Katoliška akcija se ne bo več vmešavala v to vprašanje, Mussolini pa je dal zagotovilo, da se bo »rasna kampanja vršila v pametnih mejah«. Vatikan se je vdal, ker so začeli v velikem številu izstopati iz katoliške akcije člani iz strahu pred pretečim konfliktom med Vatikanom in fašistično vlado radi rasizma.

Le počasi se nam odpirajo oči ...

Jeseniški »Kovinar« piše v svojem uvodniku o slovenski politični skupnosti in sločnosti ter tozadevno ugotavlja naslednje:

»Doselej se je še vedno izkazalo, da pri nas še ni prišel čas za tvorbo, da še nismo prebrodili malenkostnih strankarskih sporov, da smo ostali majhni in zagrizeni, trmasto se držeč svoje ozke stranke, v kateri smo se čutili varni, kakor piška pod kokljjo. Kaj nam je bilo mar za drugo stranko, to nam je bilo treba le zaničevati in poteptati, ker nam je jemale glasove in mandate. In v tej majhnosti in brezbriznosti smo doživljali polom za polomom. Počasi so se nam začele odpirati oči, spregledali smo in spoznali, da smo bili že od začetka na napačni poti, da ne gre za naš ozki strankarski program in načela, ampak za nekaj več — za svobodo in naš narodni obstoj! S tem spoznanjem se začnemo boječi in opreznosti poskus preusmeritve našega aktivnega političnega dela.«

Kaj je s slovenskim narodnim svetom?

V gibanju za skupni nastop slovenskega naroda je že večkrat padel predlog o ustanovitvi takozvanega narodnega sveta, ki naj bi bil nekaj vrhovni regulator ter pametno in brez strankarskih strasti ravnal naše življenje. Tozadevno spet opozarja »Trgovski list« na to nujno potrebo ter pravi:

»Še nikoli ni bila potreba po ustanovitvi slovenskega narodnega sveta tako velika, kakor je sedaj. Samo za hip je treba pogledati v razvoj svetovnih dogodkov, pa se moramo kar čuditi, da ni bil pri nas narodni svet že davno ustanovljen. Vsi veliki narodi, ki imajo velikanske rezerve in ki razpolagajo s tako velikimi silami, da so vedno varni pred tem, da bi se njih usoda odločala brez njih, vedno bolj koncentrirajo svoje sile, da bo kmalu ves narodni organizem enotno organiziran. Naloga narodnega sveta bi bila prav za prav le ta, najti možnost, da bomo vsaj v vžnejših skupnih vprašanjih delali drug drugemu na roko. To vendar ni nobena težka stvar. Zlasti še, ko nas trdi sila življenja k temu sili.«

Mariborski problemi :

Ob 20 - letnici državnega mostu

Kdo vas, ki hodite preko državnega mostu, se še spominja ali pa sploh ve, da hodi nad velikimi grbi Habsburžanov in da je ta most pri otvoritvi pred 25. leti eden Habsburžanov (nadvojvoda Friderik) krstil za »Franc Jožefov most«? Če se tega danes nikdo več ne spominja ali pa če o tem nihče nič ne ve, kaj zato; saj ljudje pozabljajo še na važnejše stvari, kakor so pod mostom skriti grbi naših najstrupenejših tlačiteljev.

Vendar pa nas usoda nas vseh ravno zdaj najresnejše opominja na cesarjevega botra in na krst takrat novega državnega mosta čez Dravo. V isti dobi namreč, ko se je ta most gradil, se je gradila tudi usoda nas Jugoslovancev. In baš ob času otvoritve tega mosta se je srbska vojska zmagovalno vračala iz vsiljenega ji boja in zaključila samosvoje osvoboditve, kateremu naj bi bilo sledilo tudi naše osvoboditve. In baš takrat je v »beli« Ljubljani zborovala črna armada pod štabom tistih politikov, ki so leto pozneje (le dober mesec prej) cvet slovenskega naroda gonili na bratomorno vojno. Kratko pred shodom v Ljubljani so isti vojskovodje tu ob bregovih Drave slovensko ljudstvo priganjali na slovesno otvoritev novega mostu v Maribor, kamor da pride namesto cesarja samega njegov namestnik nadvojvoda. Le kdor ve, kako je bil zlasti ta ubogi narod vzgojen v fanatičnem patriotizmu do »presvetle« habsburške rodovine, bo razumel, kako je tak poziv moral obroditi tudi odziv. Posebno pa še, ko so po svojih glasilih zagotavljali, da politična oblast dovoljuje navzočnost tudi Slovencev in celo da smejo pri slavnosti pozdravljati z živjo klič, le slovenskih znakov ne smejo nositi, ker so tudi za Nemce prepovedani.

In tako jee tisto krasno soboto popoldne dne 23. avgusta 1913 Maribor skoro prevladoval slovensko ljudstvo. Ampak vse to ljudstvo — vajeno vodstva — je bilo ravno v tej kočljivi priliki uboga čreda brez pastirja. Da ni bilo vmes neke narodno napredne mladine, bi bila polomija še večja. Zakrivila pa so jo tudi takrat v Mariboru živeči narodni starini, ki so odšli ali so že bili na — počitnicah. Govorilo se je — in to bo treba še ugo-

toviti kot zgodovino — da so za to ljudstvo odgovorni voditelji vedoma napadno razglašali preje omenjeno dovoljenje politične oblasti. To pa stoji že zdaj odnočno tudi še danes: Mariborski renegati so ves čas pripravali za to otvoritev krčevito delali na to, da se Maribor nadvojvodi predstavi kot izključno nemško mesto. Zato so iz cele Štajerske naglani skupaj vse štajercijanstvo in organizirali vsenemške bojne četaše z nalogom, da onemogočajo sploh navzočnost slovenskega ljudstva v mestu. Kolikor pa to ne bi bilo mogoče, pa da ne pustijo niti enega živjo klica. Razen tega je mestni magistrat — kot zaušnico — tudi v listih objavljeno dovoljenje politične oblasti izdal prepoved na izobešanje slovenskih zastav. Nasprotno pa je ne le smel, marveč moral biti ves Maribor v frankfurtercah, katerih je bilo samo na glavnih ulicah nad 300, dočim je bilo avstrijskih ozir. cesarskih komaj 50. Ko je Narodni dom tik pred otvoritvijo razobesil trobojnico, je morala na ukaz oblasti takoj izginiti; a z njo je izginila tudi — avstrijska zastava. (Friderik se je čutil vendarle toliko avstrijskega patrijota, da se mu je vse to preusiljivo in za mestece s skoro izključno slovensko okolico več kot smešno »pangermanstvo« tako zagabilo, da se je odrekel v Mariboru pripravljenemu dnevu in se je raje odpeljal v Gradec.)

Dobrih pet let pozneje: slovenski narod si je osvojil taisti most — pravzaprav svoj most. Vendar, da se izognemo očitku pred lastno zgodovino, kakor da tudi sami nismo sposobni za pridobitev res svojega, državnega mosta, storimo ob spominu na 25-letnico nekdanj avstrijskega mosta trden sklep, da takoj in na celi črti pokrenemo misel na zgradnjo mostu baš na tisti črti, kakor je bil zaželen že pred 30. leti, namreč od Narodnega doma proti Tržaški cesti.

Sicer pa je ta drugi most tudi nujna potreba! In ta naš most naj nosi — ne skrito pod oboki kakor oni »F. J. I.« — marveč lahko vsemu svetu očito ime: **Aleksander!**

Dosegli bomo ta svoj most, če bomo edini pred vsem med seboj in edini med svojimi brati!

Odmevi MT

Gospod urednik! Vaš list je na tukajšnjih tleh edino glasilo, ki stavi svoje predale na razpolago javnosti tako, da se človek vsaj deloma izgovori, dočim najdemo v drugih listih z bolj svobodno smerjo neke prikriti obzire, ki ne vemo še, kam bi jih posadili. Dovolite torej, da nastavim par vprašanj, tihočih se naše-ga sejma, oziroma naše narodne časti, zavesti in samostojnosti.

1. Kaj bi rekli kje drugje, če bi na razstavišču visel zemljevid s predlogami in končno določeno državno mejo, in bi stopil predenj tujec ter dejal: »Ne tod, ampak tod gre državna meja.« Pri teh besedah bi mejo svoje (torej tuje) države zarezal globlje v dotično državo. — Ali bi ga ne pobili na tla? Vidite, pri nas pa nismo taki barbari, ampak se v takem primeru lepo potuhnemo, pokorno molčimo in mirno gledamo, kako se belonogavični pajdaši dotičnega drzneža izvalno smejejo.

2. Neka organizacija je razstavila sliko narodnih žrtev. Kdo naj bi se nad tem spotikal? In kdo more zaukazati, da se taka svetinja odstrani? Pa bi se bilo to skoro zgodilo, če bi ne bilo vmes zrelosti in visoke zavesti navadne ženske čuvavice dotične razstave. To bi se bilo zgodilo samo zato, ker ni to ugajalo dvojici ne z domačega, ampak bližnjega tujega loga. Ne napačite oči, češ, je li to mogoče! — Pa bo še kdo rekel, da nismo dovolj ponižni in uslužni!

3. Pravimo, da je naš sejem revija našega gospodarskega in kulturnega razvoja izza dobe osvoboditve. Ne oporekamo, a istočasno tudi v marsičem dvomimo, zlasti, ker je pojem »naš« zelo raztezen. Seveda mislimo s tem bolj na ono »višjo silo«, ki pa bi bila kje drugje ali v drugačnih razmerah za 80 odstotkov manjša, oziroma naš gospodarski sejem za 80 odstotkov bolj naš.

4. Veste, kaj je v gospodarskem oddelku poštenim sodobnjakom najbolj ugajalo? To, kar je najbolj naše: Oni trboveljski siromak, ki si služi svoj kruh z neugnan pridnostjo, vztrajnostjo in kljubovanjem obupnim razmeram; občudovali smo sposobnosti in talent, ljubezni do dela invalida-rudarja, ki zna slikati z vžganimi žigicami, ki mu jih zbira njegov otrok. Navadni zemljani smo to občudovali in ga po možnosti obdarili, nenavadni zemljani pa so šli s posmehom mimo njega. Ti so nedvomno iz višjega »kulturnega« sveta.

5. Ali ste vsi videli krasne narodne noše z ozemlja od Pohorja in Gorenjske do Črnega morja? Ta zamisel Zenskega društva zasluži prvo priznanje. Prvič se je menda moglo tukajšnje ljudstvo prepričati o visokem čutu lepote, o smislu za harmonijo barv in simetrijo našega naroda. Ste videli, kaj zmorejo v tem oziru Črna gora, Prizren, Bitolj itd. — kratko vsi divji kraji, ki se jim niti ne sanja o naši tolikrat poveljani kulturi? Prav, da ste videli. Tudi je prav, če niste opazili zasmehljivih izrazov onih, ki so preveč nagačeni s kulturo samoljubja in ne bodo menda nikoli doznali, kaj je resnična kultura na onih narodnih šivih z — divjega Balkana.

† Ivan Tomažič

V Vitanu pri Središču je preteklo nedeljo preminul splošno ugledni in spoštovani posestnik Ivan Tomažič. Pokojnik je bil daleč na okoli znan kot vzoren gospodar, ki pa svoje skrbi ni posvečal le lastni domačiji nego tudi občini Kog, ki ji je županovale nad 35 let. Mimo tega se je z vso vsmo nesebično udeleževal v najrazličnejših kmetesko-stanovskih organizacijah, kjer je vedel vedno pametno svetovati in marljivo poprijeti za delo v korist skupnosti. Za svoje nesebično in požrtvovalno delo je bil odlikovan z redom sv. Save. Na zadnji poti na farno pokopališče ga je spremlilo nad tisoč ljudi, mnogo zastopnikov raznih organizacij in ustanov, zlasti številna pa je bila delegacija vrlih gasilcev. Ob odprtem grobu se je od zaslužnega pokojnika poslovil za Zvezo kmetijskih fantov in deklet tov. Ivan Kronovšek. Svetel spomin vrlému kmetškemu možu in rodoljubu, iskreno sožalje njegovim domačim!

Predlogi in zahteve učiteljstva

Jugoslovanski učitelji so začeli te ga tedna zborovali v Zagrebu. V govorih so povdarjali velik pomen in vpliv pravih ljudskih voditeljev za narod. Tako so tudi Hrvatje skoro izključno po njihovi zaslugi ohranili skozi stoletja svojo zdravo narodno individualnost in vzdržali vse pritiskne od zunaj. Še danes živi v hrvatskem narodu duh Matije Gubca in drugih kmečkih borcev za svobodo. V današnjem času so zlasti učitelji poklicani, da dobro spoznajo potrebe kmečkega naroda in delavstva, zlasti pa duševnost vaškega in delavskega otroka. Vsa vzgoja mora biti usmerjena tako, da bo ustvarila trdne temelje za zdravo

7 dni po svetu

□ Novi proračun Rusije znaša 125 milijard rubljev. Polovica tega zneska odpade na stroške vojske, mornarice in letalstva.

□ Clemenceau bo ime novi francoski linijski bojni ladji, ki bo imela 35.000 ton.

□ Italija je štela 31. julija letošnjega leta 43.786.000 prebivalcev.

□ Angleško-ameriški trgovinski sporazum bo podpisan baje okrog 15. septembra, ko se bo predsednik Roosevelt vrnil z dopusta.

□ Nova napetost je nastala med nemškimi in poljskim prebivalstvom v Gdansku. Poljaki bojkotirajo nemško časopisje in baje nameravajo prepovedati tudi uvoz nemškega časopisja iz Gdanska v Poljsko.

□ Mednarodna parlamentarna unija zboruje v Haagu v okviru svoje 23. konference. Razprava se udeležuje 40 odposlancev iz 24 držav. Jugoslovansko delegacijo vodi predsednik Narodne skupščine Stevan Čirič.

□ Popis židovskega prebivalstva je odredila italijanska vlada. Popisali bodo tudi tiste žide, ki so se dali pokristiti, ker gre za strogo plemensko ločitev Italijanov arijske krvi in židov.

□ Preganjanje bivših režimovcev v Avstriji napoveduje nov zakon, ki ga je izdala berlinska vlada. Bivšemu kancelarju Šušniku bodo baje sodili v Nürnbergu. Izjemo bo tvoril edino Miklas, ker sta se njegova sinova pred padcem sistema udeleževala kot hitlerijanca.

□ Madžarskemu regentu Horthyju je priredil Hitler v Kletu, kjer so krstili novo 10.000 tonsko križarko »Princ Evgen«, blesteč sprejem in mornariško parado, katere se je udeležilo 100 enot nove nemške mornarice. Prav tako velike sprejemne svčanosti so se vršile tudi v Hamburgu in v Berlinu.

□ Nemški gospodarski minister Walter Funk bo prihodnji mesec obiskal nekatere jugovzhodne države Evrope, med drugim tudi Jugoslavijo. Minister se namerava baje informirati o možnosti gospodarskega sodelovanja.

□ Mussolini je prejel te dni iz rok japonskega ambasadorja v Rimu najvišje odlikovanje, ki ga more podeliti japonski cesar: red Bele krizanteme. Z istim redom je cesar Hirohito že poprej odlikoval tudi madžarskega regenta Horthyja.

□ Andreja Hlinko, velikega voditelja slovaškega naroda, so preteklo nedeljo na uprav veličasten način položili v Ružomberku k večnemu počitku. Zasluge velikega Slovaka je ob krsti pokojnika poveljeval sam ministrski predsednik dr. Milan Hodža.

□ Komunistični propagandi velikega obsega so prišli na sled v Zedinjenih državah.

□ Angleško-japonsko razmerje se je v zadnjem času zopet zboljšalo. Nedavno sta imela japonski zunanji minister in angleški veleposlanik zelo dolg in pristen razgovor, ki daje sklepate, da so ostre ne-rejšenijske odnošaje v zbrune.

□ Belgijski kralj Leopold III. bo oktobra prispel v Pariz, kjer bo prisostvoval odkritju spomenika svojemu očetu kralju Albertu I.

□ Položaj v Palestini je vedno resnejši. Angleži so v neprestanih bojih s teroristi židovske krvi in z Arabci. Baje bo angleška vlada že v kratkem sprejela odločilne sklepe glede Palestine.

□ V Franciji je izbruhnila delna vladna kriza, ki so jo zakrpal z imenovanjem dveh novih članov vlade. Daladier je imel v nedeljo v radiju govor, v katerem je ostro grajal nazadovanje produkcije in je dejal, da bo treba pridno delati, če se bo hotela Francija rešiti vseh nadlog.

□ Pakt Društva narodov bodo baje temeljito spremenili. Baje bo lord Halifax na bodočem zasedanju v Ženevi predlagal te reforme.

vo demokracijo in široko državljansko svobodo. Treba je brezpogojno preprečiti izkoriščanje šolskih otrok, zlasti pa še za fizično delo. Učitelji so povdarili, da je treba izvesti tudi socialno zaščito in zagotoviti šolski mladini popolnoma brezplačno šolanje in preskrbovanje učencev z vsemi šolskimi potrebščinami. Potrebna je nadalje reforma prosvetnega zakonodajstva v duhu demokracije, kajti demokratska načela in metode dela so najboljša pot, po kateri je mogoče doseči lep, skladen razvoj in zdrav napredek. Učiteljstvo mora v delu za narod opustiti vse strankarstvo in nezdrava politična nesoglasja, ki ovirajo resno in načrtno delo za šolo in narod. — Na koncu zborovanja so učitelji povdarjali, da more učitelj uspešno delovati in se ves posvetiti svojemu poklicu samo, če je gmotno brez skrbi in pomanjkanja in pa, če je nastavljen stalno.

Grešne kupčije z vinskim moštom

Kugo je treba zatreti v kali

Zadnjič smo poročali o grešnih kupčijah z vinskim moštom jeseni leta 1932. Take reči se oddavna ponavljajo. Tu bolj, tam manj grobo. Rekli smo, da nam jih obetajo tudi za letoš. To velja po dobljenem obvestilu za enkrat najbolj za Haloze. Pa ne bi bilo treba, ko bi bili ljudje pametni in složni, kmečke organizacije brez izjeme nestransko delavne, oblasti budne. Obljubili smo neke podrobnosti o tem vprašanju iz leta 1932. pred oblastvom. Da poživimo žalostne spomine. Da opisane dogodke primerjamo s starejšimi in novejšimi. Da se nekaj naučimo za sedanjost in prihodnost. Gospodarsko kugo je treba zatreti v kali, kakor vsako drugo kugo, da se ne razleže še drugod po naši lepi deželi.

Sledeči podatki so iz obsežnega poročila, ki ga je bila pripravila neka gospodarska organizacija za oblastvo na njegovo zahtevo. Prinašamo jih — s kratkimi svojimi pripombami — kolikor mogoče skrajšano, imena prizadetih ljudi so pa izmišljena:

Leta 1932. je kazal vinski mošt iz dobrih goric okoli sv. Terezije in pozneje 17 do 20 in celo več odstotkov (%) sladkorja. Po Bizelskem so večinoma prebrali in prodajali mošt približno po 3 din, po Slovenskih goricah po 2 din in tudi dražje. Zato so bili ljutomersko-ormoški vinogradniki, ki navedno najbolj pozno berejo, tem bolj razočarani, ko so od nekih činiteljev vinskega prekupčevalstva izvedeli, da plačujejo vinski mošt samo po 6 do 7 par za liter % sladkorja, kar znaša n. pr. pri 18 odstotnem moštu din 1.08 do 1.26 za liter.

Pri lažjih moštih in tedaj, če so merili sladkor z moštno tehtnico, ki ni bila uradno preizkušena (cimentirana) in zato — vsaj v rokah brezvestnega kupca — sploh kaj rada »manj kaže«, je nakupna cena zdrknila celo precej pod din 1. — za liter. Kipeči mošt, čeprav čisto v početku vretja, pa bi pokazal vselej manj sladkorja kot ga je prvotno resnično imel. Zato mu sladkorja sploh ne moremo določiti z moštno tehtnico. Kmetijske organizacije in občinske uprave naj skrbijo, da rabijo pravilno samo uradno preizkušene moštne tehtnice na njihovih področjih! Moštne tehtnice, ki uradno niso preizkušene, je treba zakonito odpraviti, nepravilno, goljufivo rabo vsakršne moštne tehtnice pa najstrožje kaznovati!

Velekupec Škorec je najel ljudi, ki so od gorice do gorice določali sladkor v moštu in prigovarjali vinarjem, da naj prodajo pridelke njihovega gospodarju po razglašeni cenah. Mnogi vinogradniki, ki jim je boben že zapel tisto gospodarsko žalostinko, so v silii prodajali mošte v slepo ceno, samo da so se rešili hudih nasledkov rubeža. Neke organizacija je skušala to preprečiti. Za mnoge je bilo že prepozno.

Velekupec Kos je razglasil po župnijah, da kupuje mošt po najboljših cenah in ga takoj plača. To je vleklo. Dobil je kmalu nad 10 vagonov mošta po 6 in 7 par liter %. Vinogradniku Svobodnjaku, ki je bral šele konec oktobra, tudi ni več ponudil. Svobodnjak, trden in zaveden kmet, je sramotno poaudbo odločno odklonil.

Posestnica Dobrota navaja, da je njen mošt tehtal pri velekupecu Škorcu kar 2% manj ko pri njej doma.

Najeti ljudje, plačanci, so strašili vinogradnike, da pozneje ne bodo mogli spraviti mošta v denar niti po dinarju, če ga zdaj ne prodajo po določeni ceni.

Velekupci so postali seveda veleprodajalci in hudi tekmovalci tistim, ki so vinske pridelke prodajali kolikor toliko po ustrežajoči ceni drugim. Ta pritisk so vinarji čutili — tu bolj, tam manj — po vsej deželi. Taka gospodarska kuga se hitro razpase daleč naokoli.

Navajamo primer, kako more kdo čezmerno zaslužiti na račun drugih:

Vinski trgovec Drozg iz ljubljanske okolice ni več dobil mošta pri našem velekupecu Kosu, ker vinarji le niso več hoteli prodajati po tako sramotnih cenah. Kos pa ne boljše plačevati. Zato je Drozg sam prišel v naše gorice in plačeval približno din 1. — več ko domači trgovec. Tudi nekateri drugi boljši kupci so tako delali. Vendar bi bili dobili blago od naših veleprekupčevalcev lahko po isti ceni, če ne ceneje, kakor od vinogradnikov, in bi jim povrh ne bilo treba gaziti gorškega blata. Lahko je izračunati, koliko marsikateri prekupec zasluži samo s tem, da mošt prepumpa iz soda vinarja v sod lunca, odnosno gostilničarja.

Pa še več! Velekupec Škorec razen tega kupljeno blago nemarno plačuje itd.

Začetek grešnih kupčij z vinskim moštom je kajpak v davni preteklosti. Zdaj, ko imamo sodobno zakonodajo, in v teh

težavnih, pa vendar — ko pravijo — prosvetljenih časih bi jih človek najmanj pričakoval. Pa zmeraj strašijo in se vsako leto zopet pojavljajo. Take nezdrave pojave smo bili med drugim v starih »Naših goricah« iz leta 1930. pod naslovom: »Pa ne smeš nič reči!« Tu prinašamo po »N. g.« samo odlomek iz okrožnice, ki jo je bil razpošiljal neki velekupec vinskim trgovcem, zlasti pa gostilničarjem in točilcem vina sploh, in sicer:

»Oglejte si o priložnosti moje bogato zalogo in prepričali se boste, da to ni samo reklama, temveč velika konkurenca vsem tukajšnjim producentom in vinskim trgovcem. Kaiti pri meni dobite finejša vina in po nižji ceni kakor pri samih producentih. Razposojam namreč večje vso-

Načrtno gospodarstvo

Ena in druga gospodarska veja doživlja danes svoja težka trenja in stoji pod vijakom, ki pritiska z neko navidezno tajinstveno ali višjo silo, katero označimo z običajno opredelitvijo »take so razmere«. Učeni svet pa rad pobarva z »vis major« (višja sila), da se čuje še bolj zagonetno ali bolje: zamotano. Kaj pa smo rešili s temi že davno zarjavljenimi frazami? Nič! In vendar ima ta tajna svojo pozitivno konkretno vsebino, neke mora tičati vzrok. Te »razmere« so vendar resnični odnosi v gospodarskem življenju, katerega zamotanost ima neke svoje začetke!

Danes zna že prvošolec, da delimo gospodarski svet na dva dela: na nad- in podrejeni. To pomeni, da plačuje pretežni del produktivnih gospodarskih vej — in to so pred vsem kmečko-delavske in obrtne množice — običajno davščino drugi gospodarski veji, ki ima v svoji finančni moči izvestne gospodarske in druge prednosti. Prav te pretirano visoke prednosti so razcefrale naravno zakonitno vzajemnost in zmedle ne le gospodarsko, ampak celotno socialno življenje. Temu občemu neredu, ki slavi pravkar nekaj vrhunec svojega razdiralnega poslanstva, rečemo kriza.

A, če kje, mora biti red pred vsem v gospodarstvu, ki je vendar osnovna in naj bolj občutljiva gonilna sila življenja. Pred vsem morata biti v nekem izvestnem sorazmerju proizvodnja in potrošnja, ki sta v nepretrgani medsebojni zavisnosti. Prva je človeku nujno, naravno odmerjeno breme ali dolžnost po svetopisemskem reku »V potu svojega obraza...«, druga prijetna naravna pravica, izhajajoča iz razmerja s storjeno dolžnostjo po znani »Kdor ne dela, naj ne je«.

Sodobni gospodarski red je to razmerje strl in se tako postavil v navskrižje z naravnim zakonom. Proizvodnja se ne ravna po potrošnji, ampak gre svojo pot v masne izdelke in odtod v ogromna skladišča; strasna tekma in še bolj srdita borba za svetovni trg so pojavi z njene zgrešene poti.

Sredina te zmede pa ima samo eno jedro: individualna gospodarska moč. Ta težnja je v nadrejenem gospodarskem svetu vsesplošna, neugnana in neomejena ter nosi prvo strelivo mednarodnim zapetljajem.

Skrajni čas je, da se na kak način napravi red in tako ublaži njeno posestrimo mednarodno in tudi domačo politiko. Treba je ravnovesja v gospodarskem življenju. To je vprašanje, ki vedno bolj zapljuje nacionalne ekonomije, politike, državniške i. dr. S tem je tudi v zvezi takozvano načrtno gospodarstvo.

Kaj pa je načrtno gospodarstvo? Njegova osnova je dobro zamišljena, na realni potrebi in smotrenosti sloneče gospodarstvo. Moremo ga primerjati z načrtom hiše, kjer se prvotna bolj splošna zamisel vedno bolj približuje ali podreja smotru in se postavi celota v medsebojno povezanost v smislu trenutnih in kolikor le mogoče tudi bodočih potreb; po možno sti in nič preveč, nič premalo.

Gospodarstvo ni namen samo sebi, ampak je popolnoma v službi samo človeka. Zato ponavljamo, da zahteva gospodarstvo red. To je danes prva in največja zahteva delovnih množic, katere so radi prej omenjenih predpravice nadrejenega gospodarskega sveta okrnjene na nagradi za svoje delo. Temu redu bi moglo načrtno gospodarstvo precej prispevati. Ne verujemo sicer, da bi moglo že samo načrtno gospodarstvo odpraviti zmedo in socialna trenja, vendar pa bi onemogočilo marsikatero sporno točko med posameznimi gospodarskimi vejami.

Seveda ni to gospodarstvo lahka zadeva. Zato pa ga ne more rešiti nobena

te denarja vinskim producentom, katerim potem lahko cene diktiram!

Razkrivanje takšnih grešnih kupčij ni baš hvaležna stvar za tistega, ki jih biča, ker ga nihče prav ne štiti. Vendar pa velja: Kdor udari po njem, se sam izdaje in obtožuje.

Naj zaključimo tudi to poročilo z besedami zadnjega stavka pisma oblastvu pred šestimi leti:

»O vsem drugem naj poizveduje in poroča orožništvo, da se dožene, kdo spravlja v svoj žep prekomerne dobičke na škodo naroda in države, in se grešne zlorabe siromastva najširših slojev odvrnejo z najstrožjimi, dovolj učinkovitimi zakonitimi sredstvi!«

Andrej Zmavc.

mrtva zelena miza, ki se le prerada oklepa tujih vzorov in slepo posnema njih »popolnosti«, ki jih druga, recimo naša zemlja ne prenaša. Tukaj je treba skrbnega in podrobnega študija naših posebnih prilik, našega tla, potreb, našega odnosa s tujim trgovim itd. Pred vsem gre tukaj za kmetijsko gospodarstvo, ki bi prišlo prvo v poštev.

Če nismo že prislunili zahtevam časa, bomo morali to storiti kasneje. Takrat se bomo mogli prepričati, da more napraviti red v nekdanjem hišnem gospodarstvu edino pametna, vsakokratnim potrebam odgovarjajoča državna gospodarska politika.

Naše tržišče in cene

Les. Iz posameznih statistik je razvidno, da izvoz našega lesa v tujino pada. Upati pa je, da se bo stanje v doglednem času popravilo, ker se je namreč pojavilo veliko zanimanje za naš les v Nemčiji in Madžarski. Seveda bi bilo želeto, da ne ostane samo pri zanimanju, nego da pride do čimprejnjega izvoza. Zadnje dni je bilo več konferenc, ki so razpravljale o tem vprašanju.

Živina. Kot smo že poročali v zadnji številki »Edinosti«, so nastopile v kupčiji zživino precejšnje težave in ovire. Mnogokje se je namreč pojavila slinavka, tako, da je bilo prepovedano s strani oblasti kupčevanje oz. dogon na seime, ki so bili odpovedani. Vseposod pa so bile podvzete vse potrebne mere za zaščito, tako, da bomo v Sloveniji kmalu izven nevarnosti, da bi se ta nevarna kužna bolezen mogla razširiti. Kupčija je za teledel precej popustila na živahnosti, vendar pa se precejšnje cene še nekoliko vzdržujejo ter e gibljejo naslednje: debeli voli 4.25 — 5 din poldeboli 3.50 — 4.50, semenski voli 4.25 — 5.50, bikli za klanje 3.50 — 4.50, klavne krave debele 3.75 — 4.50, plemenske krave 3.25 — 4.25, krave za klobasarje 2.50, molzne krave 4 — 5, breje krave 3.50 — 4.25, mlada živina 4 — 5, teleta 4.50 — 6 din.

Svinje. Povprečne cene se gibljejo naslednje: mladi prašički, 5 — 6 tednov tari, po 90 do 120 din, 7 — 9 tednov po 130 do 160 din, 3 — 4 mesec, po 180 do 240 din, 5 — 7 mesec, po 285 do 420 din, 8 — 10 mesecev po 450 do 550 din, eno leto po 710 do 820 din; 1 kg žive teže po 6.50 do 8 din, 1 kg mrtve teže po 8.50 do 11.25 din.

Kože. Goveje surove kože kg od 7 — 9 din, telečje do največ 10 in svinjske od 5.50 do 6.50 din za kg.

Poljski pridelki in sadje. Krompir po 0.75 — 1.50, čebula 1.50 — 3 din, zelje 0.50 — 4, česen 3 — 6 din, kumare 0.75 — 1, karfiola 1 — 6, bren 8 — 9, paradižniki 2 — 4, fižolov v stročju 2, grah v stročju 2.50, Jabolka 3 — 5, hruške 5 — 8, slive 6 — 8, breskve 6 — 16, maline 3.50 — 4, brusnice 6 — 6.50, Pšenica 1.50 — 1.75, rž 1.50 — 1.75, ječmen 1.75, koruza 1.50, oves 1, proso 2, ajda 150 din za kg.

SEJMI

28. avgusta: v Dolnji Lendavi.
29. avgusta: v Zalcu, Podčetrtku, Veračah, Poljčanah, Zagorju ob Savi, Koračicah, Muti.
30. avgusta: v Veliki Loki, Ormožu, Mariboru, Dolnji Lendavi.
31. avgusta: v Vidmu/Drp., Celju, Ptuj, Trbovljah, Slov. Konjicah.
1. septembra: na Žigarskem vrhu, Črnomlju, Mokronogu, Radečah pri Zid. mostu, Višnji gori, Guštanju, Trbovljah.
2. septembra: v Sodražici, Mariboru, Turnišču, Prosenjakovcih.

Napajanje koniev pred ali po krmljenju

Navadno napajajo konje po krmljenju. Preiskava pa je dognala, da je to zgrešeno. Dali so konju štiri litre ovsu in ga napojili, nato pa radi živinozdravniškega pregleda in ugotovitve ubili. Videli so, da je imel konj v želodcu le eden liter v vodi plavajočega ovsu, trije litri pa so bili neprebavljeni v črevesju. Napajanje pred krmljenjem pa je pokazalo dober in pravičen rezultat. Najbolje je, da pustimo konja po delu malo počivati, mu damo nekoliko sena, nato ga napojimo, potem šele nakrmimo z ovsom.

RADIO LJUBLJANA

NEDELJA: 28. VIII.: 8. Sajonski trio. 9. Napovedi, poročila. 9.15 Slovenske skladbe (plošče). 10. Prenos bojevnike prireditve z Brezeli. 11. Mussorgski-Ravel: Slike z razstave (plošče). 11.30 Otroška ura. 12. Opoldanski koncert Radijskega orkestra. 13. Napovedi. 13.20 Za zabavo in oddih (plošče). 14. Napovedi. 17. Kmet. ura: Čebelarstvo v tekočem letu. 17.30 Koncert: Sodelujejo: g. Mirko Dolničar, g. prof. M. Lipovšek in Radijski orkester. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura: Naše žito. 19.50 Koncert Radijskega orkestra. 22. Napovedi, poročila. 22.15 Kmečki trio.

PONEDELJEK. 29. VIII.: 12. Iz Mozartovega carstva (plošče). 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra. 14. Napovedi. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura: Naša nac. glasbena kultura. 19.50 Zanimivosti. 20. Liszt: Ogrska rapsodija. 20.10 Zdravniška ura: Nekaj poglavij o biologiji žene (ga. dr. Božena Lavrič-Zajc). 20.30 Večer lahke glasbe. 22. Napovedi, poročila. 22.15 Koncert lahke glasbe.

TOREK. 30. VIII.: 12. Zborovska glasba (plošče). 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra. 14. Napovedi. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura: Odnosi Karadjordja in kneza Miloša do črnogorskega vladike Petra I. 19.50 10 minut zabave. 20. Boieldieu: Bela dama, uvertura. 20.10 Ob dvajsetletnici dobrovoljskega gibanja III. (g. Jakob Grčar).

SREDA. 31. VIII.: 12. Filadelfijski simf. orkester. 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Pisana trata (plošče). 14. Napovedi. 18. Narodne pesmi ob spremljevanju citer. Sodelujejo: g. Stjepan Korenčanov in g. Vilko Skok. 18.40 Opazuj in poskušaj (g. prof. Miroslav Adlešič). 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura: Fra Kačič-Miošič in jugoslovanska misel. 19.50 Kdor hoče, naj pleše. 20.30 Koncert vojaške godbe. 22. Napovedi, poročila. 22.15 Harmonika solo, g. Ivan Magister.

ČETRTEK. 1. IX.: 10. Prenos otvoritve ljubljanskega velesejma. 12. Koncert na wurtskih orglah (plošče). 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra. 14. Napovedi. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura. 19.50 10 minut zabave. 20. Heller: Češka beseda. 20.10 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič). 20.30 Pevski zbor (plošče). 21.10 Koncert komorne glasbe. Sodelujejo g. Anton Trost, g. Bogomir Leskovic, g. Ksenija Kušjeva. 22. Napovedi, poročila. 22.15 Koncert lahke glasbe (Radijski orkester).

PETEK. 2. IX.: 12. Naše pevke, naši pevci (plošče). 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra. 14. Napovedi. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura. 19.50 Zanimivosti SPD. 20. Veseli zvoki (plošče). 20.10 Obvezno ljudsko zavarovanje (g. Cirila Štebi). 20.30 Prenos iz Zagreba. 22. Napovedi, poročila. 22.30 Angleške plošče.

SOBOTA. 3. IX.: 12. Vsakemu svoje. zvočnik zapoje (pisan venček lahke glasbe). 12.45 Poročila. 13. Napovedi. 13.20 Vsakemu svoje. 14. Napovedi. 18. Za delopust! (igra Radijski orkestre). 18.40 Pogovori s poslušalci. 19. Napovedi, poročila. 19.30 Nac. ura. 19.50 Pregled sporeda. 20. O zunanji politiki (g. dr. Alojzij Kuhar). 20.30 Pisan večer. Debeljakova: Začarana gorska vila. 22. Napovedi, poročila. 22.15 Za konec tedna (igra Radijski orkester).

27. XI. 1938

Zadnja nedelja v novembru, ki pade letos na datum 27. novembra, je določena kot dan, ko se bomo zopet spomnili izseljencev. Pripravljajmo se na izseljeniški dan že sedaj, čeprav vemo, da ga bomo doživljali po starem kopitu. Nič ne pomagaj, kdor bo veliko govoril, že ve, zakaj in čemu tako. — Poleg tega pa se za to nedeljo obeta še nekaj drugega, o čemer pa zaenkrat še ne moremo poročati!

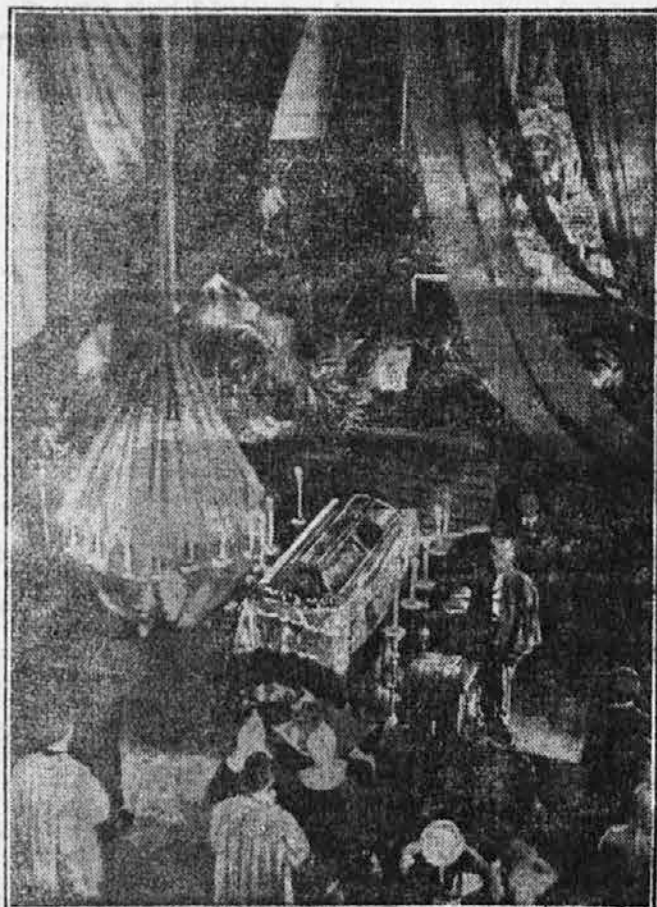
Vrednost denarja

1 ameriški dolar 43.30 din, 1 nemška marka 14.80, 1 belga 7.40, 1 madžarski pengő 8.60, 1 francoski frank 1.30 din, 1 švicarski frank 10, 1 italijanska lira 2.25, 1 češkoslovaška krona 1.50 in 1 angleški funt 238 din.

Jesenski velesejm v Ljubljani

Jesenska prireditve ljubljanskega velesejma bo letos od 1. do 12. septembra. Za to prireditev je Generalna direkcija drž. železnice dovolila polovično voznino in sicer za potovanje v Ljubljano od 27. avgusta do 12. septembra, za povratek pa od 1. do 17. septembra. Na odhodni železniški postaji je treba kupiti poleg cele vozne karte do Ljubljane še rumeno železniško izkaznico za din 2. —. Na to izkaznico bodo v Ljubljani na velesejmu dali potrdilo o obisku in izdali velesejmsko legitimacijo, na kar ima obiskovalec brezplačen povratek. Jesenski velesejm bo podal sledeče: Mednarodno razstavo foto grafije in filma. Umetnostno razstavo. Razstavo »Naši gostje«, ki jo priredi Zveza gospodinj. Razstavo industrijskih in obrtnih proizvodov, med njimi tudi razstavo pohištva. Posebno velika bo razstava poljedelskih strojev, avtomobilov in motornih koles ter radioaparatur in pa razstava živilske industrije. Tekma harmonikarjev za prvenstvo Jugoslavije in prehodni pokal za leto 1938/39 bo 11. septembra. Obiskovalcem bo na razpolago tudi prijetno zabavišče in na variete s prvovrstnimi atrakcijami.

odgovarja samo na vprašanja,
ki jim je priložen ta odrezek.
INOŠT 27. avgusta 1932

Pokojni voditelj slovaške ljudske stranke pater Andrej Hlinka na mrtvaškem odru v Ružomberku

Za dom in pridne roke

Pranje zaves

Boljše zaves so danes zelo drage in vsaka gospodinja si jih kupi s tolažbo, da jih bo imela za daljšo vrsto let. Če pa jih hoče imeti res dolgo, mora z njimi pazljivo in previdno postopati. Zaves visijo dan na dan na oknih izpostavljen prahu in solncu, pozimi pa še posebno trpe radi kurjenja v sobah. Bele zaves postanejo kmalu sive in rumene. Treba jih je oprati. Nekatere gospodinjice dajo boljše bele zaves čistiti v čistilnico. To ni potrebno, ker lahko to delo opravimo doma temeljito in z manjšimi stroški, zaves pa bodo ostale dalje časa lepe in ohranjene, ker vsak človek pač svojo robo najbolje čuva. Ko sname-mo zaves z oken, jih najprej dobro izprašimo, skrtamo, nato pa polijemo z mlačno vodo, iztisnemo, ponovimo to dva do trikrat. Drugi dan izperemo zaves v vroči milnici, nato pa prekuhamo istotako v milnici, kateri dodamo dve žlici terpentina in eno žlico salmijaka. Zaves kuhamo približno četrt ure, pustimo, da se v milnici ohladi in jih iz nje še enkrat izperemo. Nato damo zaves v čisto mrzlo vodo in jih izplakujemo tako dolgo, da ostane voda popolnoma čista. Če hočemo imeti zaves posebno bele, dodamo zadnji vodi nekoliko plavila. V to vodo primešamo tudi nekoliko škroba. Nato iz zaves lahno iztisnemo vodo, ne da bi jih pri tem ovijali, temveč jih položimo vsak komad zase na čiste rjuhe in zvijemo. Najbolje je, če kakšne pol ure po pranju zaves kar zlikamo. Tako likanje nam vzame sicer nekoliko več časa, toda če imamo dober in vroč likalnik, ni tako hudo, a zaves bodo lepe in čvrste. Zaves zlikamo najprej na pravi strani, nato pognemo čez rjuho za likanje flanelo in zlikamo zaves

se še na drugi strani. Ako se med likanjem enega konca drugi konec zaves preveč posuši, ga ovlažimo z mokro cunjjo ali gobico. — Ako nočemo, da so zaves popolnoma bele, jih ne smemo plaviti, temveč izplahniti v vodi, kateri smo dodali čaja ali žafrana in seveda tudi škroba. To barvanje je treba poprej preizkusiti na krpi, ker vsako blago ne sprejema enako barve.

Kako obnovimo zrcalo?

Pogosto se zgodi, da nam vlaga ali zob časa pokvari ogledalo. Snov, s katero je prevlečeno zrcalo na zadnji strani, se odluči in zrcalo ne kaže več jasno. Da bi dali celo zadnjo stran zrcala prevleči z živosrebrnim amalgamom, to bi nas stalo precej denarja. Lahko si pomagamo sami na preprost in cenen način. Poškodovano mesto na ozadju zrcala najprej očistimo s koščkom vate, ki jo pomočimo v bencin. To čiščenje ponovimo dvakrat. Nato namažemo ta prazen prostor s tanko naslago belega lepila in položimo nanj dovolj velik košček staniol papirja, katerega potem gladimo tako dolgo s suhim zamaškom, da se lepo gladko prilepi na steklo. Ta način obnavljanja zrcal se na prednji strani nikakor ne opazi, a nelepe motnje na enostaven način odpravimo.

Spravljanje krompirja

Ako hočete, da bo krompir dober in močnat, morate z njim pravilno postopati, ko ga izkopljete. Ko krompir izkopljete je sicer že zrel, toda končno dozoretev dobi, kakor vsi ostali sadeži, šele izven zemlje. Predno pričnete krompir uporabljati v kuhinji ali ga pa spravite v klet, ga morate nekaj časa pustiti

na suhem, zračnem prostoru, da izhlapi iz njega voda, katere ima sveže izkopan krompir preveč in da se škrob v njem temeljito razvije. Krompir, s katerim tako postopamo, je tudi za zdravje bolj koristen. Ako sveže izkopan krompir spravimo takoj v klet, lahko pričakujemo, da bo prišel kar na debelo gniti. Ne plašite se tega dela, ker s tem preprečite večjo škodo.

Kis ali limonin sok?

Pogosto uporabljamo kis in sok limone v iste svrhe. Pri tem seveda nehoti nastopi vprašanje, kaj je bolje. Kar se uživanja tiče, ima vsekakor prednost limona. Sok limone ni samo nadomestek in užitnosti mnogo večjo vrednost nego kis, kajti znano je, da vsebuje limona vitamin a kis ne. Kislina limone v želodcu zgori, se uniči, medtem ko pri kislu tega ni. V gotovih slučajih pa ima prednost zopet kis in to v prvi vrsti kot tehnični pripomoček v gospodinjstvu. Za uživanje je vsekakor bolj priporočljiva citrina. Pri kislu ne moremo nikoli vedeti, če ni mogoče nečist ali ponarejen, medtem ko smo za sok citrone lahko trdno uverjeni, da je popolnoma čist. Nadalje je treba omeniti, da uživanje kisa močno draži sluznice. Ker so pa vsi naši prebavni organi prevlečeni s sluznico, si lahko mislimo, koliko bolj koristno bi bilo, če bi uživali citronin sok namesto kisa. Res je, da je večini ljudi kis bolj okusen, toda prej ali slej se le pokažejo kvarne posledice. Odvisno je pač od tega, v koliko so prebavni organi odporni. Če so prebavni organi slabotni, lahko povzroči že majhna množina kisa motnje in proliv. Kakor je že omenjeno, vsebuje limonin sok takozvani C vitamin, ki je edino sredstvo zoper skorbut. Razen tega so pa tudi drugi vitamini v citroninem soku bogato zastopani. Neprimerno srbenje kože prestane takoj, če prizadeta mesta obdrgnemo s citroninim sokom. Pri daviči priporočajo zdravniki limonin sok za izpiranje grla. Limona služi tudi za zdravljenje revmatizma ter bolezni na jetrih in žolču. Omeniti pa je treba na tem mestu, da je mnogo bolj sveži limonin sok nego konzerviran, kajti razna sredstva za konzerviranje lahko v soku uničijo baš ono, kar mu sicer daje njegovo vrednost. Kis uničuje v jestvinah beljakovine, ki služijo telesu kot nekaj temelj. Posebno kvaren vliv ima kis na jed, če se s kisom vred kuha. Nekateri debeli ljudje se zatekajo h kislu, da bi shušali. Pozabiti pa ne smejo, da s tem vedno zelo škodujejo želodcu. Za shujšanje je bolj priporočljiva limona, seveda le v slučaju, če se ne pretirava. Želodec prav gotovo radi tega ne bo trpel.

Da vroča limona zrahlja kašelj, to je menda vsakomur znano. Zlasti ženski svet bo zanimalo, da lahko z limoninim sokom za daljšo dobo zbledijo solnčne pege. Limona utrjuje telo in ga napravi odpornega proti najrazličnejšim boleznim. Gospodinja, ki bo upoštevala prednost limoninega soka pred kisom, bo kmalu uvidela, da je tudi mnogo bolj aromatičen nego kis.

Nikoli pa ne bo izgubil kis svoje vrednosti kot kuhinjski pripomoček. Duh po ribi ali čebuli odstrani najlažje s kisom. Če pereš pisano blago, ga izperi nazadnje v vodi, kateri si dodala kisa in barve bodo oživele. Tudi zadnji vodi za izpiranje las dodaj nekoliko kisa. Zgoščeno ali posušeno črnilo razredči najbolje s

kisom. Dobro je, če vodi za kopanje dodaš par žlic kisa, ker kis osvežilo vpliva na telo. Še mnogo je sličnih nasvetov, do katerih so prišle gospodinjice po lastnih izkustvih.

Čuvajte perilo pred rjo!

Madežev rje v perilu se vsaka gospodinja zelo boji. Ne samo, da perilo posejano z rjastimi madeži ni več lepo, znano je tudi, da se prične perilo na onih mestih kaj hitro trgati. Majhna neopreznost zadostuje, da dobimo na perilo rjo. Res je, da se da rja iz perila odstraniti, čeprav ne z lahkoto, a vseeno je bolje, če se rje poprej čuvamo, kajti kljub odstranjenemu madežu se perilo vseeno prične na onem mestu poprej trgati. Znanе besede, da je lažje neko zlo preprečiti, nego pozneje lečiti. Za preprečenje tega zla je treba predvsem vedeti za razne vzroke, ki povzročajo rjaste madeže v perilu. Rjo spravimo na perilo lahko z direktnim dotikom perila s kakršnimkoli predmetom, ki je pokrit z rjo. Lahko pa je vzrok rjavenju tudi voda sama. Da to dožene, moramo perilo pred pranjem dobro pregledati, če je brez madežev. Pregledati pa je treba tudi posodo, v kateri perilo peremo. Če ugotovimo, da je nemogoče, da bi posoda povzročila madeže a izsledimo na opranem perilu vseeno rjo, potem je jasno, da je vzrok v vodi sami. Taka voda vsebuje železo, ki pravi tako povzroči na perilu rjaste madeže. V taki vodi smemo prati le tedaj, če izločimo iz nje železo. To je seveda mogoče le s kemičnimi pripomočki. Najbolje je, če si za pranje preskrbite drugo vodo. — Ako je rja na posodi za pranje, jo lahko odpravimo tako: zmešamo dva dela žveplenastokislega natrija in eden del kuhinjske soli ter malo vode. To zmes naneseemo na vsa zarjavela mesta in pustimo par ur, da učinkuje. Nato vzamemo ostro krtačo in odrgnemo vsa rjasta mesta. Ako je rja posebno močna, ponovimo ta postopek še enkrat. Ko je rja popolnoma odstranjena, izperemo posodo s čisto vodo, dobro osušimo in namažemo s parafinovim oljem, da se rja ne ponovi. Na ta način lahko seveda čistimo tudi vse druge zarjavle predmete.

Če smo dobili rjo v perilo, je seveda postopek malo bolj kompliciran. Iz do-brega mila napravite močan lug. Na liter tega luga dajte 15 gramov salmijaka ali 25 gramov bencina. V tej mešanici dobro izperite rjasta mesta perila, izplaknite dobro v čisti vodi in obesite perilo na sonce. Močnejšo rjo odpravimo iz perila s kalijevim bioksalatom, ki ga dobite v vsaki drogeriji. Prekuhate ga v vodi in z rjo tako dolo drgnete madeže, da izginejo. Nato skrbno izperite perilo najprej v vroči, nato v mrzli vodi. To sredstvo za odpravljanje rje iz perila se najbolj priporoča in ne pušča pri pravilnem postopku nikakih kvarnih posledic. Manjše madeže odpravimo tudi s citroninim sokom. Po daljšem namakanju v soku je treba madež gladiti s top-lim likalnikom. Pozneje izperemo. Končno lahko odstranjujemo rjo iz perila tudi s solno kislino, vendar moramo postopati zelo, zelo previdno. Na vsak način moramo takoj po čiščenju izpirati perilo z vročo vodo.

SOTRUDNIKE IN DOPIŠNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

SPLAVARJI

Črni potok je čez noč prebil ledeni krov, se razlil daleč čez bregove in se valil s širokimi valovi v dolino.

Kakor beli čolni plešejo po toku veliki kosi ledu, tonejo in se spet pojavljajo na površini, udarjajo drug ob drugega in se drobijo. Pota in jarki so se spremenili v grgrajoče potoke. Kako majhne kače se vijejo navzdol po snegu, ki je krhek in slepeč. Z ledenih sveč curljajo bleščeče kapljice kakor od vlažnih brk. Vrščiki smrek že rahlo brstijo. Na zasneženih je-rebikah visijo rdeči, zamrzli jesenski grozdi in molijo svoje glavičke kakor iz belega ovčjega runa. Zrak je modrikast, poln vlage in solnca.

Za hišo stoji Loki in napeto motri, vi-hajajo nos kakor lovski pes, vrh borovca, ki je okoli njega živo frfotanje in cvrčanje. Trenutek stoji na mestu z napol odprtimi usti, potem pa plane proti koči, skoči skozi vrata in kriči:

»Oče, škorci so že tu!«

Iz kota temne izbe se pojavi gozdni ču-

vaj Kudisim, siv in tresoč se starec. Kaš-lja, zeha in se preteguje, potem pa pre-udarno reče:

»Tako? So že tu? Potem pa bo letos velika povodenj. Gozdovi so polni sne-ga.«

Loki pa si misli:

»Če so škorci tu, pridejo tudi splavarji kmalu.«

Gozdovi. Do morja sega njih mračno, mrko valovanje. Le redko kdaj zaide sem kak tujec. Samo na pomlad priplujejo po Črnem potoku. Njegove vode že narašča-jo. Prvi metulji priletavajo na okno in dolgo bijejo s šibkimi krili ob steklo. V rečnih zatokih vzletavajo divje race. Zemlja, prežeta s plodnimi sokovi, se dra-mi in nepotrpežljivo poganja cvetje, gr-movje in drevje, ki napaja zrak z vonji-vimi strupi. Noči so tople in vetrne. Moč-virja se pogrgravajoče prebujajo in izpuhte vajo kadečo se vlago. Nekje daleč proč je čuti zamolklo udarjanje sekr.

Splavarjev to pot nekam dolgo ni. Pri-

hajajo od daleč in veslajo k morju. V ostrem ovinku Črnega potoka, nasproti Habahannesove domačije, se ustavljajo, napravijo na bregu ogenj in čakajo na one, ki še pridejo za njimi.

V Lokino siromašno kolibo ne prihajajo. Hodijo k Habahannesu, si tam nakupijo kruha in mleka ter se kratkočasijo. Zve-čer se oglasi harmonika, potem pa za-plešejo. Edino njihovo dekle je Habahan-nesova hči Mall.

Kadar so splavarji tu, se stari Kudisim vznemiri in se ne gane od Loki.

»Kar pusti splavarje,« ji pravi. »To so zli ljudje. Vzamejo te s seboj na svoje splave, se s teboj pozabavajo, ko pa jim nisi več povšeči, te vržejo vstran ko uga-slo žveplenko. Kaj pa naj potem počneš?«

Loki torej ne pojde k splavarjem.

Mall se je nalepotičila in nemirno hodi po nabrežju sem pa tja. Stopa v čoln in vesla proti toku. Ob večrih se vrača sa-ma.

Ali nekega jutra so tu. Stari, bradati možje, z globoko na čelo pomaknjenimi krajci klobukov, z gorečimi pipicami med zobmi. Na splavih sedijo tudi ženske. Po-magajo možem, da obdržijo na ovinkih splave v toku.

Toda splavarji se letos ne ustavljajo. Opoldne se pojavijo naslednji splavi, a tudi ti plovejo dalje, ne da bi pristali.

Habahannes stoji na bregu in vpije:

»Dobro srečo!«

»Bog jo daj!« zadoni odgovor.

»Kaj se ne mislite letos nič ustaviti?«

vprašuje posestnik.

»Tega mi ne vemo,« odgovarjajo spla-varji in vozijo naprej.

»Nekam ponosni smo!« pravi Mall in se jezikavo smeje.

Čez noč in naslednje jutro je zdrselo mimo še nekaj splavov.

»Drži na desno! Suni v levo! Kavelf v vodo!« zvenijo klici vsevprek, a samo za hip — in že odnaša tok splave dalje.

Te pomladi ne pojo in ne igrajo. Drvijo mimo kakor jezdeci. Resni so in pri stva-ri, in zdi se, da se za Habahannesov dvor ne brigajo kdo ve kaj.

Loki sliši njihove klice, toda noben glas ji ne zveni znano. Sami ljudje, ki doslej še nikoli niso vozili tod mimo.

»Oče,« kliče Loki, »mudi se jim, strašno se jim mudi!«

»Da, Loki, da,« odgovarja Kudisim, se smehlja in skoraj ne more skriti pred hčer-jo svojega veselja.

»Kajak pa tako hitijo?« vprašuje Loki.

»Kdo bi vedel,« odvrne Kudisim. »Mo-rebiti imajo kakšno naročilo, morebiti je to njihova samovoljnost — kaj vem jaz o tem!«

Loki je užaljena. Kmalu bo Črni potok

Nevarna igra evropskih velesil

V znamenju „evropskega ravnotežja“

Vprašanje evropskega ravnotežja se že dolgo kaj rado uporablja za ekspanzivno politiko nekaterih evropskih velesil. Utemeljujejo ga s trditvijo, da si morajo poedine velesile ali tudi skupine velesil stati nasproti gospodarsko in politično enakovredno ne ozirajo se na to, ali gospodarsko ter politično enakovrednost v resnici tudi imajo, ozir. potrebujejo, češ, le v tej obliki se interesi ne morejo krizati ali komplicirati. To je proglašala in tudi danes proglašala Nemčija, prav tako Italija in Anglija. Če pogledamo to zahtevo teoretski, se res zdi kar idealna. Praktični vidik pa pravi drugače: po eni strani je tako ravnotežje nemogoče že zavoljo pravilne razvojnosti. Vsaka stabilizacija — in to bi opisano ravnotežje nedvomno predstavljalo! — pomenja padec ali v najboljšem slučaju oviro napredka. Napredek namreč ni odvisen le od notranjega, temveč tudi zunanega državnega trenja, seveda le takšnega, ki pospešuje pozitivno rast in ne negativnega razpadanja. Po drugi strani je prav tako teoretski in praktično nesmiselno, če si hočemo predstavljati politično, ali točneje svetovno-nazorsko enako opredelitev držav, kar bi zagotavljalo nemožnost ideoloških napetosti svetovne politike. Čim pa je dana ena sama možnost dvojne svetovno-nazorske smeri, se hipoma poruši tudi možnost evropskega ravnotežja v prazen nič. Najlepši primer nam daje današnja borba med demokracijo in fašizmom, ki sta si nasprotna v osnovi in izključujeta tudi najmanjšo skupno sodelovanje. Na tretji strani pa vprašanje evropskega ravnotežja danes, ko zlasti Japonska, pa tudi USA tako močno posegata v evropsko politiko, že davno ni več evropsko vprašanje. Kakor je Evropa zainteresirana izven sebe, tako so tudi države ostalih kontinentov danes zainteresirane na Evropi. In vprav to dejstvo medsebojnega poseganja ter celo potreba širšega sodelovanja dokazuje, da mora Evropa misliti tudi na neevropske velesile in da v bistvu ne gre več za vprašanje zgolj evropskega ravnotežja; če bi sploh še šlo za vprašanje nekakega ravnotežja, bi to bilo že vprašanje svetovnega ravnotežja.

Kaj torej? Danes zopet pravimo, da gre za omenjeno vprašanje. Ves čas svoje ofenzivne politike naglašala n. pr. Nemčija ta moment. Ko je zasedala Posarje, Porenje in Avstrijo, je trdila poleg drugega, da mora vzpostaviti porušeno ravnotežje. Ko zahteva rešitev kolonialnega problema, ne naglašala gospodarskega momenta kot edinega, temveč mu pri-

ključuje že tolikokrat povdruženo potrebo po ravnotežnosti. Le pri svoji politiki proti Češkoslovaški ne navaja tega argumenta, temveč si je za kuliso izbrala sudetske Nemce, ker se dobro zaveda, da bi za njo koristna rešitev tkzv. sudetskega problema spet podrla »evropsko ravnotežje«, — ki ga tudi danes ni —, seveda sebi v korist. Ko je nastal blok Rim-Berlin-Tokio proti bloku Pariz-London-Moskva, se je navajal isti razlog ravnotežnosti, ki ga je za preproste mase podpiralo navidez značilno, v resnici pa docela nepomembno razmerje 3:3. Podobnih primerov je mnogo in vsi se skušajo utemeljevati enako.

V resnici pa je stvar drugačna. Evropskega ravnotežja nikoli ni bilo in ga nikoli ne bo, pa naj ga »ravnotežna politika« te ali one velesile še tako naglašajo in z njim opravičuje svoje tendence. Ne sme nas motiti, da tvorijo poedine države bloke s skupnimi smotri, in ne smemo misliti, da bi morda države enega ter istega bloka bile politično in predvsem gospodarsko izenačene; vodi namreč le ena država, ki je sama preslaba, da bi mogla izolirana uspešno uveljavljati svoja hotenja, pa si v ta namen pritegne države, ki se hočejo v skupnosti z vodilno kar najbolj okoristiti, čeprav igrajo v bloku podrejeno vlogo. Vse države so si namreč na jasnem, da je ideja evropskega ravnotežja nesmisel že v teoriji in še neprimerno bolj v praksi. Zavoljo tega uravnavajo svojo politiko pod krinko omenjene ideje ter hočejo doseči v evropski politiki in gospodarstvu odločilni vpliv, s tem pa vodstvo. Ta obli-

ka je v splošnem sprejemljiva in pravilna. Če pa naj prevzame vodstvo Evrope neka država, pa je pri tem najvažnejše vprašanje njena orientacija, kajti ni in ne more biti vseeno, ali bo Evropo, ozir. svet vladal fašizem ter jo degeneriral do kar klasične Spenglerjeve zamisli propada zapada, ali pa jo bo zajel duh demokracije, ki jo bo znova oživil ter postavil njeno rast na edino plodno in pravilno široko razvojno bazo. Kakor torej uvidevamo nesmiselnost evropske ravnotežnosti in škodljivost fašizma, tako uvi-

devamo tudi nujnost prevladanja, ki se sme uravnavati le v demokratičnem smislu, takšnem, ki bo sočasno zagotovil samostojno vsetransko rast vsakega naroda in kakršnega nam daje za primer češkoslovaška demokracija. Pot do te oblike je pot k preporodu, ki mora priti, da narodi zopet svobodno zadihajo, živijo plodno gospodarsko ter politično življenje in izvržejo iz sebe fašistični plevec, ki se je strupeno zagrizel v njih telesa. dc.

Zemlja je srce in duša vsakega naroda

V Ameriki so dovršili veličasten film, ki so ga nazvali »Plodovi zemlje«. V kratkih potezah je njegova vsebina ta-le: Leto 1849. Zedinjene ameriške države. Trume ljudi hitijo proti zapadu. »Zlato v Kaliforniji!« V reki in koreninah trav! Rumeno, kovno, čisto zlato!

Leto 1865. Dnevi »zlate mrzlice« so prešli. Pustolovci so krenili naprej. Trudno in zemlje lačno ljudstvo hodi naprej proti zapadu. Kajti neko novo zlato so našli v Kaliforniji! 1869 je posejano seme, in že valovijo v vetru prostrana žitna polja kakor morje... Tako se je rodilo veliko žitno carstvo, ki je cvetelo 10 let.

Potem pa zopet plane vest: »Zlato! Novo zlato!« Hipoma nihče več ne koplje in ne ljubi zemlje. Samo hidravlični motorji lomijo in drobijo pečine. »Zlato! Vedno več zlata!« Zlato za brode, za šole, za topove...

Toda zaradi vsake unce zlata cele tone kamenja in blata poplavlja zlata žitna polja... Farmaři propadajo, gradijo nasipe, nasipi se rušijo. Ruši jih vo-

da in kamenje, ki pada z višin nad zlatonosno reko, iz rudnika kopalcev zlata. Farmaři gledajo, kako izginjajo pod umazanijo njihova čista zoreča polja, gledajo propadanje plodov svojega težkega, toda zvestega dela. Zemlja, ki so jo zalivali z znojem in krvjo, tone pod vodami...

In potem se začne borba proti vsemogočnemu zlatu. Farmaři so prijeli za orožje, branili svojo sveto grudo in napadali rudnike zlata...

Naslednje leto se vrši prvi veliki proces proti sindikatu zlatih rudnikov. Pred sodniki stoji predstavnik farmařev in govori: »Slišali ste obe stranki. Pri njih gre samo za zlato, mi pa imamo samo zemljo. To je dom naših družin. Spremenili smo 100.000 juter v rodovitno zemljo! Na tej zemlji sejemo žito, ki hrani ves svet. Vsako leto je milijon ljudi odvisno od sadu našega dela! — Vprašam samo eno: Ali je mogoče, da človek uniči drugemu njegovo zemljo? Oni nas zasipavajo z blatom in kamenjem...«

Predstavniki rudnikov zavračajo: »Z zlatom gradimo železnice, parnike, stroje. Zlato je življenjska moč države!«

Sodišče je odločilo: »Dokazano je, da je kamenje iz rudnikov uničilo mnogo juter plodne zemlje. Nikdo ne sme ravnati s svojo posejto tako, da uničuje zemljo drugih! Farmaři mora država zaščititi!«

Mogoče je res, da je zlato kri naroda. Toda zemlja je srce in duša vsakega naroda! Zemlja se ne menja, ona pripada narodu. Sadovi zemlje so vrednejši ko vse drugo in trajajo delj!

Da bi zemlja bila vedno močnejša od zlata!

Lilien-platno v vseh širinah in Lilien-iuleti zajamčeni.

Kvaliteta po modnih cenah.

F. Kramersič, Maribor Gosposka, ulica štev. 13

Moda

Perilo

Krojaške potrebnosti

Šiviljam

se priporoča pri

raznovrstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meter

I. Trpin-u
Maribor, Vetrinška ul. 15

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din mesečno doma.

Dopise:

„Anos“ Maribor
Orožnova 6

Priložite znamko!

S POTI PO ČEŠKOSLOVAŠKI

Ze pot do njih je nekaj posebnega. Ob široki asfaltirani cesti stoji vila pri vili. Druga je lepša od druge. Iz ene se glasi na cesto slovenska pesem, najbrž jo poje Slovenka-služkinja, lastnica gotovo ne, saj tu stanujejo sami milijonarji, teh pa Slovenci skoraj nimamo. Pred desetimi leti, kakor te pouče napisi, je tu bil še nenaseljen in nerodoviten grič, kjer je raslo trnje, zdaj pa ga imenujejo bodočnost Prage. To je češka resničnost! Konec ceste stoji ogromna poslopja, to so pa tovarne sanj.

Ko s prijateljem poveva, kdo sva, namna ravnateljstvo dodeli mladega uradnika, da nama razkaže to čudovito »tovarnor«. Pelje naju v prvi atelje, kjer pravkar vadijo prizor iz zgodovinskega filma, ki ga bodo te dni vrteli za dvajsetletnico osvobodjenja in ki nosi naslov: »Mikulaš Dačický z Heslova«. V obširni in nenavadno visoki dvorani imajo kar pri vrodu napravljene kulise, ki bodo gledalcem pozneje pričarale pravo srednjeveško obokano gostilno. Vadijo prizor, kako pride ponoči vitez v to gostilno in prebudi goste, ki so se napili in spe po kotih. Trikrat, štirikrat vadijo in še ne gre. Zdaj ni dober zvok, zdaj je slaba razsvetljava. Operaterji dajejo navodila, režiser popravlja igralce in poskuša razne nijanse svetlobe. Naposled se mu le zdi dobro in da znak za popoln mir. Zaigrajo še enkrat prizor, zdaj je bilo vse v redu: igranje, luč in tudi glas. Za prizorček, ki bo na platnu zdrknil mimo gledalčevih oči v bori minuti, je bilo treba

toliko vaj in poskušanj! Igralci se za hip oddahnejo, a že je treba začeti z naslednjim prizorom. Čudim se igralcem, da od tolikšne luči nimajo pokvarjenih oči; ko gre zares, jim lijejo v oči tako močni snopi luči, da je še meni, ki sem stal nekoliko dalje stran, jemalo pogled. Nato naju pelje vodnik še v drugi atelje, kjer so pripravljene kulise za film, ki se bo dogajal v strašnih podzemeljskih srednjeveških ječah. Kulise so tako imenitno napravljene in prostori tako opremljeni, da morajo zbujati videz resničnosti. Tu vidiš temen ozek hodnik, vhod v celico, del celice z oknom, drugi del z ležiščem, večjo celico z vsem mučnim orodjem, ki so si ga izmislili srednjeveški tirani, stražnico in še in še. Vse je preračunano: kateri prizor se bo dogajal tu, kateri tam. Vmes nam vodnik razlaga razne filmske trike, kako filmajo v ateljeju avto, ki bo na platnu brzel z brzino sto kilometrov na uro, kako snimajo kar v teh zaprtih prostorih junaka, ki se je vrgel s padobranom iz aeroplana. Nič lažjega: najprej zunaj snemajo resničnega padalca, kako se je spustil iz aeroplana, tisti del pa, ki prikazuje, kako se je padalec spustil na tla, odrežejo in ga nadomestijo z drugim kosom, ki so ga napravili v ateljeju, kjer so filmali pravega igralca, kakor se je v letalski obleki spustil kake tri metre na slamo. Zunaj vidimo za »Mikulaša« zgrajen del starinskega mesta. Tu stoji prave hiše z okni in vratmi, pred delavnicami vise znaki dotičnega čeha; šele ko se ogledamo natančneje, vidimo,

da imajo te hiše samo prednjo steno, zadaj pa vodijo lestve, da bodo lahko brhke meščanke prišle do oken, iz katerih bodo pozdravljale viteze, ki bodo korakali po cesti.

Nato nama še pokaže ljubeznivi vodnik zakladnico kulis, kjer najdeš poleg najbornejših koč najrazkošnejše palače, dvorano, kjer preizkušajo film in ga opremijo še s spremljavo, godbo in raznimi šumi, grmenjem, brnenjem aeroplanov in avtomobilov, kakor je pač potrebno. Ko nama razkaže, kako komplicirana in dolga je pot do trenutka, ko je film gotov, šele razumeva, kako to, da jih bo na primer »Mikulaš« stal milijon čeških kron. Podjetje »Barrandov« je največje te vrste na Češkoslovaškem in je v preteklih letih izdelalo 46 raznih filmov, njihov je tudi pri nas znani igralec slavni komik Vlasta Burian.

Ogledava si še, kako snimajo drugi film, in sicer »Zborov«, film iz svetovne vojske, ki bo pokazal, kako so leta 1916 svetu pokazali svoje junaštvo in moč češki legionarji. Prisostvujeva bitki, ki bo v kaki kino dvorani marsikateri ženi privabila solze v oči, čeprav se vojaki borijo z lesenimi sabljami in proizvajajo dim in pokanje topov in strojníc z raznimi bombami. Le okopi so pravi in seveda tudi obleke, saj se ti zazdi, ko jih gledaš, da si res neke na fronti.

Ko se vračava, misliva na resničnost. Češkoslovaška ima prav toliko ljudi kakor naša država, pa imajo svoja filmska podjetja in ljudje lahko gledajo filme, ki so v njihovem jeziku in tudi njihovem duhu. Kaj pa mi? Mi nismo prišli niti tako daleč, da bi predvajali namesto raznih slabih ameriških in tendencioznih nemških filmov vsaj češke, ki so boljši in tudi nam bližji! Brez dvoma bi se tudi pri nas rentirala takšna »tovarna sanj«,

naravnost greh pa je, da dokler je nima, ne igramo več čeških in sploh slovanskih filmov! To je pa naša žalostna resničnost!

Sredi občudovanja vsega, kar je napravil v tako kratkem času ta mali, a žilav narod, kane kaplja žalosti: s prijateljem dobiva sporočilo, da je umrl v Zbraslavi blizu Prage Slovenec profesor Jozef Skrbínšek. Živel je dolga leta na Češkem in kot univerzitetni lektor za slovenščino, šele pred kratkim je stopil v pokoj in na njegovo mesto je bil poklican znani dr. Oton Berkopec. Ker je bil pokojnik doma iz Sel blizu Ptujja, čutiva še večjo dolžnost, da se kot njegova najožja sorojaka udeleživa njegovega pogreba. Pokojnik pa ni deloval samo na univerzi, marveč je povsod in vselej seznanjal Čeha z vsem, kar smo Slovenci ustvarili velikega v literaturi, obenem pa je bil velik dobrotnik slovenskih dijakov, ki so študirali v Pragi. Zanimivo je, da si je pred kratkim, ko je že slutil bližino smrti, zaželel prgišče zemlje s Ptujkega polja, od koder je bil doma. Ko je bil v domovini dr. O. Berkopec, mu je je res prinesel z našega vrta pri Ptujju. Umrl pa je tako, da sva ga lahko na zadnji poti spremljala najožja rojaka in mu je g. učitelj Andrej Debenak iz Cirkovec v imenu Ptujkega polja prinesel zadnje pozdrave in se poslovil od njega. Na pogrebu se je zbralo mnogo ljudi, ne samo Slovencev, marveč tudi domačinov in še iz Prage so prihiteli, saj je bil priljubljen pri vseh. Vsi večji časopisi so se ga spomnili in mu prinesli tople posmrtnice. Še pred smrtjo si je želel, da bi se po stari slovenski navadi zbrali Slovenci, ki ga bodo spremljali na poslednji poti, in spili kozarček v njegov spomin. To smo tudi storili. Njemu v spomin in užalosteni gospe v tolažbo.

Oglasi v „EDINOSTI“ posredujejo med mestom in deželo!

Izdaja konzorcij »Edinost« v Mariboru, Odgovorni urednik Franc Gerželj, novinar. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstav. ravnatelj Stanko Detela, vsi v Mariboru.